

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra ruského jazyka a literatura

Ruské a sovětské vojenské řády ve 20. století

Bakalářská práce

Autorka: Zuzana Havelková
Studijní program: Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání (maior)
Historie se zaměřením na vzdělávání (minor)
Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Sommer
Oponent práce: PhDr. Jindřich Kesner, CsSc.

Hradec Králové

2023

Zadání bakalářské práce

Autor: Zuzana Havelková

Studium: P20P0283

Studijní program: B0114A090003 Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Studijní obor: Historie se zaměřením na vzdělávání, Ruský jazyk se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: **Ruské a sovětské vojenské řády ve 20. století**

Název bakalářské práce AJ: Russian and Soviet Military Orders in the 20th Century

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá ruskými a sovětskými vojenskými řády ve 20. století od Ruského impéria přes Sovětský svaz po současnou Ruskou federaci. Každé sledované období je zasazeno do historického kontextu s následujícím výčtem řádů udělovaných v dané době. Práce poukazuje na to, jak se změny politického zřízení i společensko-historické události promítly do udělování řádů, jejich podoby i funkce v průběhu 20. století.

DANILOV, Andrej Jurijevič. *Rossijskaja faleristika*. Jaroslavl: Ministerstvo obrazovanija Rossijskoj federacii, 2002. ISBN: 5-8397-0237-4.

DUROV, Valerij Alexandrovič. *Ordena Rossijskoj imperii*. Moskva: Bělyj gorod, 2002. ISBN: 5-7793-0515-3.

KOLÁŘ, Milan. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha: Magnet, 1974. ISBN: 80-206-0839-7.

SURŽIK, Dmitrij Viktorijevič. *Nagrady vtoroj mirovoj vojny*. Moskva: Olma Media grup, 2011. ISBN: 978-5-373-03798-3.

ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN: 80-7106-216-2.

Zadávací pracoviště: Katedra ruského jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jaroslav Sommer

Oponent: PhDr. Jindřich Kesner, CSc.

Datum zadání závěrečné práce: 1.12.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Ruské a sovětské vojenské řády ve 20. století* vypracovala pod vedením svého vedoucího samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Zuzana Havelková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Jaroslavu Sommerovi za veškeré opravy a rady, jakou cestou práci směřovat. Dále moje velké díky patří rodině, konkrétně mé mamce a babičce, které celou práci trpělivě několikrát přečetly. A nakonec děkuji mým přátelům, kteří mi jsou velkou oporou při studiu i mimo něj.

Anotace

HAVELKOVÁ, Zuzana, *Ruské a sovětské vojenské řády ve 20. století*. Bakalářská práce, Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, Hradec Králové 2023.

Bakalářská práce se zabývá ruskými a sovětskými vojenskými řády ve 20. století od Ruského impéria přes Sovětský svaz po současnou Ruskou federaci. Každé sledované období je zasazeno do historického kontextu s následujícím výčtem řádů udělovaných v dané době. Práce poukazuje na to, jak se změny politického zřízení i společensko-historické události promítly do udělování řádů, jejich podoby i funkce v průběhu 20. století.

Klíčová slova: Ruská federace, Sovětský svaz, Ruské impérium, faleristika, vyznamenání, řády, vojenská historie.

Abstract

HAVELKOVÁ, Zuzana, *Russian and Soviet military orders in the 20th century*. Bachelor thesis, Faculty of Education, University of Hradec Králové 2023.

The bachelor thesis deals with Russian and Soviet military orders in the 20th century from the Russian Empire through the Soviet Union to the present-day Russian Federation. Each period under study is set in historical context with the following list of orders awarded in that era. The thesis highlights how changes in the political establishment and socio-historical events affected the awarding of orders, their form and function during the 20th century.

Key words: Russian Federation, Soviet Union, Russian Empire, phaleristics, decorations, orders, military history.

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská/diplomová/disertační závěrečná práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK

Obsah

Úvod.....	10
1. Faleristika.....	11
1.1 Řády	11
2. Faleristika v Rusku	13
3. Systém udělování vyznamenání v Ruském impériu	15
3.1 Řád sv. Ondřeje – Ruské impérium	17
3.2 Řád sv. Jiří – Ruské impérium	19
3.3 Řád sv. Vladimíra.....	21
3.4 Řád sv. Alexandra Něvského – Ruské impérium.....	23
3.4 Převzaté řády	24
3.4.1 Řád sv. Anny	24
3.4.2 Polské řády	26
4. Systém udělování vyznamenání v Sovětském svazu.....	27
4.1 Řád Lenina	29
4.2 Řád říjnové revoluce	31
4.3 Řád „Vítězství“	32
4.4 Řád rudého praporu.....	34
4.5 Řád Suvorova	35
4.6 Řád Ušakova	37
4.7 Řád Kutuzova.....	38
4.8 Řád Nachimova	40
4.9 Řád Bohdana Chmelnického.....	42
4.10 Řád Alexandra Něvského – Sovětský svaz.....	44
4.11 Řád vlastenecké války.....	45
4.12 Řád rudé hvězdy.....	47
4.13 Řád „Za službu vlasti v ozbrojených silách SSSR“	48
4.14 Řád slávy	49
5. Systém udělování vyznamenání v Ruské federaci.....	50
5.1 Řád sv. Ondřeje – Ruská federace	52
5.2 Řád sv. Jiří – Ruská federace	53
5.3 Řád „Za zásluhy o vlast“	54
5.4 Řád Žukova	55
5.5 Řád „Za vojenské zásluhy“	56

5.6 Řád „Za odvalu“	57
5.7 Další vývoj vojenských řádů v Ruské federaci	58
Závěr	60
Zdroje.....	62
Přílohy.....	70

Úvod

Vyznamenání je fenomén známý již od dob Římské říše. Velmi často bylo potřeba, aby jakákoliv autorita odměňovala své nejvěrnější a tím si jejich věnost udržela. Od materiálních odměn se postupně přecházelo na různé zdobené znaky. Ty měli ocenění nosit, aby byly veřejně známé jejich zásluhy a jimi ukazovali svůj společenský status. Dodnes jsou vyznamenání velmi populární a to nejen z pohledu oceňujících a oceněných, ale i z pohledu historiků a sběratelů. V současné Ruské federaci není situace jiná a vyznamenání jsou předmětem výzkumu mnoha historiků.

Ke zvolení daného tématu mě přivedl můj dlouholetý zájem o pomocné vědy historické a vojenskou historii.

Celá bakalářská práce je rozdělena do několika kapitol. Na samém začátku jsou objasněny pojmy „faleristika“ – její historie a předmět zkoumání a „řád“ – jeho charakteristika a podoba. V další kapitole je představeno téma ruské faleristiky s cíli jejího zkoumání. Dále následují tři sledovaná historická období – Ruské impérium, Sovětský svaz a Ruská federace. V každém z nich je představen systém vyznamenání v dané době a výčet řádů, jež se udělovaly. Každý řád je charakterizován, je představena jeho historie, podoba, symbolika, za co se uděloval a kolikrát byl udělen.

K práci byla využita převážně metoda analýzy odborné literatury, hlavně ruské, jelikož v českém jazyce mnoho kvalitních zdrojů neexistuje. Řády, byly vybrány, protože v systému vyznamenání jsou nejvýše postavené. 20. století, jako sledované období, bylo zvoleno jako nejdynamičtější období, kdy se několikrát změnilo státní zřízení a v těchto změnách bude možné pozorovat i dramatickou změnu ruského systému vyznamenání. Ještě je nutné upřesnit, že práce zkoumá převážně řády čistě vojenské nebo ty, které bylo možné získat i za vojenské činy, jelikož Rusko má bohatou vojenskou historii.

Práce by měla sloužit k získání základní orientace v problematice ruských a sovětských vojenských řádů ve 20. století, v tom, jak se změny politického zřízení i společensko-historické události promítly do jejich udělování, podoby i funkce.

1. Faleristika

Jedná se o pomocnou vědu historickou, zabývající se vyznamenáními, jejich popisem, historií i sběratelstvím. Předměty zájmu faleristiky jsou řády, medaile, odznaky a jiné dekorace, které byly uděleny za zásluhy jakéhokoliv druhu.¹

Pojem faleristika poprvé použil československý důstojník a sběratel řádů Oldřich Pilc v roce 1937 a brzy se dostal do vědeckého pojmosloví mnoha států světa. Vychází ze starořeckého slova „falera“, které označovalo kovové ozdoby s vyobrazením bohů, které nosili římsí vojáci jako připomínku svých zásluh (viz obr. příloha A.).²

Jako ostatní pomocné vědy historické má faleristika úzké vztahy s mnohými z nich. Nejbližší má k numizmatice. S ní sdílí podobný vývoj jakožto vědní disciplíny, a dále spolu sdílí i zkoumaný materiál, neboť peněžní znaky a vyznamenání se vyráběly ze stejných materiálů. Faleristika má blízko i k heraldice, od které převzala terminologii, způsob popisu (například zásadu, že se vyznamenání popisuje z pohledu nositele, nikoliv pozorovatele, tzn. strany jsou obrácené) a zakreslování (různé šrafování symbolizující barvy). Dále může spolupracovat s vexilologií, pokud se na vyznamenání objevuje jakýkoliv prapor či vlajka, nebo s epigrafikou, zkoumající nápis na něm.

Faleristika může být historikovi velmi užitečná, například může pomoci datovat obraz či fotografii s člověkem oceněným nějakým vyznamenáním. A dále díky ní můžeme zjistit za jaké služby, jak a kdo uděloval daná vyznamenání v té či oné době nebo společnosti a také pomáhá lépe pochopit historickou epochu, neboť systém udělování vyznamenání zrcadlově odráží strukturu společnosti a sociální procesy, které v ní probíhají – změny ideologických směrů, hodnot a estetického vkusu.³

1.1 Řády

Obecně se jedná o vyšší formu vyznamenání, která ukazuje na příslušnost k řádové organizaci nebo se uděluje (popř. propůjčuje) za mimořádné zásluhy a služby. Obecně se řády dělí na: duchovně-rytířské, světské rytířské, dámské, vojenské a civilní.⁴

¹ DANILOV, Andrej Jurijevič. *Rossijskaja faleristika*. Jaroslavl: Ministerstvo obrazovanija Rossijskoj federacii, 2002, s. 6. ISBN 5-8397-0237-4. Dostupné online na: <http://lib.yar.ru/yarcln/edoc/yarsu/pdf/180600.pdf>

² LOBKOWICZ, František. *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha: Libri, 1999, s. 9. ISBN 80-85983-71-0.

³ DANILOV, A. J. *Rossijskaja faleristika*. Jaroslavl 2002. s. 9.

⁴ LOBKOWICZ, F. *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha 1999. s. 14.

Mezi prvními se objevily řády ukazující příslušnost k řádové organizaci – církevní nebo rytířské. Jednalo se o různé ozdobné insignie, které se nosily na oblečení a jediným způsobem, jak bylo možné je získat, byl vstup do daného řádu.

Řády ve smyslu vyznamenání vznikají na přelomu 17. a 18. století, v době, kdy s konečnou platností zaniká rytířství a mnoho států nastoluje nové systémy plné diplomatů, úředníků a důstojníků, jež je potřeba odměňovat za jejich služby. Na rozdíl od církevních a rytířských jsou tyto řády děleny na třídy, protože se odměňovalo velké množství lidí a bylo zapotřebí odlišit jejich zásluhy.

Prvními řády tohoto druhu byly vojenské, neboť v daném období probíhalo mnoho válečných konfliktů. Jedním z nich byl francouzský *Vojenský řád sv. Ludvíka*, (viz obr. příloha B.) založený Ludvíkem XIV. v roce 1693 a udělovaný za statečnost v boji nebo za zásluhy ve vojenské službě katolickým důstojníkům.⁵

Postupně si všechny státy zřizují vlastní vojenské řády, z nichž nejznámější jsou: pruský řád *Pour le Mérite*, *Vojenský řád Marie Terezie* z Habsburské monarchie, polský řád *Virtuti Militari*, britský *Viktoriin kříž*, *Řád Čestné legie* z Francie nebo americké *Purpurové srdce*.

Později se objevují řády dámské – vznikly po vzoru církevních a rytířských řádů pro určitou skupinu šlechtických dam, a řády civilní – udělované za civilní zásluhy, například na poli kultury nebo vědy.⁶

Řádová dekorace se v základu skládá z řádového odznaku se základním symbolem řádu, jenž se opakuje ve všech stupních a stuhy, jejíž velikost se často odvíjí od třídy řádu – nejvyšší třídy řádů měly tzv. velkostuhy, nosící se přes rameno. Nižší třídy zase stuhy menší, nebo nákrční. Stuha je podstatnou částí vyznamenání, neboť svými barvami ho charakterizuje a často přímo nahrazuje. U mnohých současných řádů není stuha přímo jejich součástí a objevuje se pouze jako náhrada samotného řádu.

Symbolika objevující se na řádech může být různá a v současné době závisí na tom k jaké zemi řád náleží. V minulosti byl základním symbolem kříž jako symbol křesťanství či vyobrazení svatého. Dnes se objevují podobizny důležitých osobností z historie daného státu, nebo jeho národní symboly.

V současné době již není mnoho příležitostí, při kterých by se daly nosit řády jako v předchozích stoletích, a tak začaly vznikat jejich zmenšeniny, které byly později

⁵ LOBKOWICZ, F. *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha 1999. s. 21.

⁶ Tamtéž, s. 25–26.

nahrazeny rozetou v barvách příslušné stuhy řádu (viz obr. příloha C.). Podle přijatých zvyklostí lze vyznamenání v originální velikosti nosit pouze na uniformě.

2. Faleristika v Rusku

Pojem faleristika přivedl do ruského prostředí historik a numizmatik Roman V. Šejn svým článkem „*Faleristika – sestra numizmatiky*“ („*Фалеристика – сестра нумизматики*“) v časopise „*Dekorativní umění SSSR*“ („*Декоративное искусство СССР*“) v roce 1965,⁷ avšak zájem o vyznamenání tu byl již mnohem dříve.

Prvním dílem v ruském jazyce zabývajícím se evropským systémem vyznamenání byla „*Historie řádů nebo vojenských hodností, zejména u jezdeckva*“ („*История об орденах или чинах воинских паче же кавалерийских*“) Adriaana Schoonebeeka z roku 1699.⁸

Díla zaměřující se na domácí systém udělování vyznamenání začínají vznikat v období snah o jeho sjednocení. Tyto práce byly pokusem o uspořádání materiálu o evropských a domácích systémech. Mezi taková díla patří kniha Alexandra N. Ivančikova „*Jezdecký svitek, na němž jsou uvedeny všechny řády v Evropě, důvody a doba jejich schválení, insignie a slavnostní oděvy*“ („*Кавалерской свиток, в коем показаны все ордены в Европе, причины и время их утверждения, знаки и торжественные одежды*“) (1794).⁹

V 19. století se zájem o vyznamenání rozšiřuje nejen mezi vědce, ale i veřejnost. Tomu výrazně pomohl dar muzeu Ermitáž v Petrohradě od Francouze známého jen jako Julese v podobě jeho vlastní sbírky evropských vyznamenání. Velmi rychle k této sbírce přibývají první popisy a vzniká základ jedné z nejvýznamnějších světových faleristických sbírek.¹⁰

Z badatelských prací ruských učenců této doby rozhodně stojí za zmínku bohatě ilustrovaná třicetisvazková edice Alexandra V. Viskovatova „*Historický popis oděvu a výzbroje ruských vojsk*“ („*Историческое описание одежды и вооружения российских войск*“) (1841–1862), jejíž poslední svazek je celý o ruských řádech a medailích, a také monografie Alexandra B. Lakera „*O odznacích za zásluhy v Rusku před*

⁷ DANILOV, A. J. *Rossijskaja faleristika*. Jaroslavl 2002. s. 8.

⁸ Tamtéž, s. 6.

⁹ Tamtéž.

¹⁰ Tamtéž, s. 7.

Petrem Velikým“ („*О знаках отличия за службу в России до Петра Великого*“) (1850), která poprvé nastolila otázku středověkých ruských vyznamenání.¹¹

První ucelenou analytickou prací o vývoji ruského systému udělování vyznamenání byla studie Grigorije G. Ščurovského „*Стручный наstin истории вывоје řáďů в Rusku*“ („*Краткий очерк истории развития орденов в России*“) z roku 1866. V následujícím období vycházelo značné množství prací různého charakteru o ruských vyznamenáních, rytířských řádech a medailích, popis legislativy týkající se fungování ruských vyznamenání, statistiky vyznamenání atd.

Po nástupu bolševiků k moci a vzniku Sovětského svazu dochází k útlumu zájmu o faleristiku, neboť sovětský systém vyznamenání se teprve formoval a studium předrevolučních nebylo podporováno. Vše mění až Velká vlastenecká válka (1941–1945) v souvislosti s částečnou rehabilitací předrevoluční historie, což začalo vyvolávat zájem o historii vyznamenání Ruského impéria. Pro tuto dobu byly zvláště charakteristické i drobné populární články věnující se jednotlivým předrevolučním oceněním, jež byly publikované v časopisech jako „*Rudoarmějec*“, („*Красноармеец*“), „*Zápisník agitátora*“ („*Блокнот агитатора*“) a v dalších.¹²

V poválečném období se pozornost vědců obrací k sovětským vyznamenáním. Došlo také k výrazné změně charakteru publikací o faleristice, kdy vycházely převážně katalogy předních sovětských faleristických sbírek v muzeích. Jednou z mála monografických studií byla práce Ivana G. Spasského „*Zahraniční a ruské řády před rokem 1917*“ („*Иностранные и русские ордена до 1917 г.*“) (1963), jež měla silný vliv na domácí vědce, neboť obnovila jejich zájem i o předrevoluční insignie a nakonec dala silný impuls ke vzniku faleristiky jako samostatné historické disciplíny.¹³

Historickým předělem v ruské faleristice byl již zmíněný článek Romana V. Šejna z roku 1965, který položil základ samostatnému zkoumání vyznamenání s vlastními odborníky, vědeckým aparátem a terminologií. Tuto skutečnost potvrzoval článek badatele Vladimira G. Burkova „*Faleristika – pomocná věda historická*“ („*Фалеристика – вспомогательная историческая дисциплина*“) z roku 1975. Zde byly přesvědčivě zdůvodněny cíle a předmět této disciplíny jako samostatné vědy a dokazoval nutnost jejího oddělení od numizmatiky a dalších historických disciplín.¹⁴

¹¹ Tamtéž.

¹² Tamtéž, s. 8.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž, s. 9.

V současném Rusku se otázkami faleristiky zabývají díla V. G. Burkova, Valerije A. Durova, Alexandra A. Kuzněcova či Igora V. Mozejka.

3. Systém udělování vyznamenání v Ruském impériu

S epochou Ruského impéria je svázáno i samotné formování systému vyznamenání v ruském prostředí. Před tím neexistoval žádný jasný systém udělování odměn za služby panovníkovi či zemi a car rozdával pouze různé hodnotné a pamětní dary: od pozemků po kožichy, prsteny apod.¹⁵

Prvním oficiálním vyznamenáním Ruského impéria se stal *Řád sv. Ondřeje* založen Petrem I. Velikým na konci 17. století a během let k němu přibývaly další řády a medaile, které se pojily i s různými historickými událostmi. V roce 1831, kdy se k Ruskému impériu připojilo Polsko, začlenil Mikuláš I. do ruského systému vyznamenání i jeho řády – *Řád bílého orla* a *Řád sv. Stanislava*.¹⁶

I když Petr I. položil základy jednotnému systému vyznamenání, oficiální dokument vydal až Pavel I. v den své korunovace 5. dubna 1797 – „*Předpisy pro ruské řády*“ („*Установление для российских орденов*“).¹⁷

Dalším dokumentem, jenž upravoval systém ruských vyznamenání, byl „*Pravidla o nošení řádů a medailí*“ („*Правила ношения орденов и медалей*“), jehož poslední verze byla schválena v roce 1889.¹⁸

Kromě ruských a přijatých vyznamenání, převážně z Polska, byl v Ruském impériu po krátkou dobu (1797–1817) uznáván i *Maltézský řád*. Nezůstává bez zajímavosti, že maltézští rytíři požádali Pavla I., aby se stal hlavou řádu a on nabídku přijal. Jeho nástupce Alexandr I. na tento titul rezignoval.¹⁹

Řada vyznamenání měla několik tříd a tak i různé formy udělování. Každý z nich měl několik insignií: řádový odznak, řádovou hvězdu a stuhu. Jednotlivé třídy odznaků se od sebe lišily technikou výroby, provedením, způsobem nošení, někdy i materiálem a

¹⁵ Ордена Российской империи: краткий экскурс в историю | Русиздат. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: <http://rusiz.ru/2019/12/10/ordena-rossijskoj-imperii-kratkij-ekskurs-v-istoriyu/>

¹⁶ Наградная система Российской империи. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: https://spravochnick.ru/istoriya_rossii/nagradnaya_sistema_rossiyskoy_imperii/

¹⁷ Установление для кавалерских российских орденов, изд. в 5-й день апреля 1799 года. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: <http://www.raruss.ru/treasure/page2/745-statut-russian-orders.html>

¹⁸ Правила ношения орденов и медалей утвержденные в 1889 году. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: <https://bibliotekar.ru/3-1-3-ordena-i-medali-rossii/64.htm>

¹⁹ Ордена Российской империи и правила их ношения: matveychev_oleg – LiveJournal. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: <https://matveychev-oleg.livejournal.com/7967514.html>

velikostí. Hvězda byla doplňkem řádu nejvyššího. Kříže první třídy se nosily na zvláštní velikostu přes rameno. Kříže druhé a třetí třídy se umísťovaly na krk. Stuhy každého řádu měly jinou barvu a jejich šířka byla přísně regulována.²⁰

Každý řád měl i svůj vlastní chrám, kde se jeho nositelé scházeli ve významné dny ke slavnostním bohoslužbám. Kostel byl obvykle zasvěcen stejnému světcí jako řád (i když existovalo několik výjimek). Pro *Řád sv. Ondřeje* původně sloužil chrám Nejsvětější Trojice na stejnojmenném náměstí v Petrohradě (dnes už neexistuje, protože byl v roce 1933 zbořen). Později nechal Pavel I. postavit nové místo zasvěcené Řádu – chrám sv. Ondřeje na Vasiljevském ostrově. Chrám Narození sv. Jana Křtitele byl přidělen *Řádu sv. Jiří*. *Řádu sv. Alexandra Něvského* byl zasvěcen chrám Nejsvětější Trojice Alexandro-Něvské lávry. Chrámem *Řádu sv. Vladimíra* byl nejprve chrám sv. Sofie v Carském Selu a později se jím stal chrám Knížete Vladimíra v Petrohradě. A místem *Řádu sv. Anny* byl chrám Spravedlivého Simeona a sv. Anny Prorokyně v Petrohradě. Každý držitel jakéhokoliv řádu (s výjimkou *Řádu sv. Jiří*) byl povinen přispívat určitou částkou do kapitálu řádu. Na svátky patronů jednotlivých řádů, zejména svatého Ondřeje a svatého Jiří, se v těchto místech pořádaly různé ceremonie a k nim byly zhotoveny zvláštní řádové oděvní soupravy, které byly zdobeny vzory souvisejícími s jejich symboly.²¹

Do roku 1826 platilo, že každý držitel řádu získal i dědičný šlechtický titul. Poté toto právo získali pouze ti, kteří získali jakoukoliv třídu *Řádu sv. Jiří* a *Řádu sv. Vladimíra*, zatímco ostatní řády vyžadovaly I. třídu.

Dále bylo v systému udělování vyznamenání Ruského impéria důležité, že:

- každé vyznamenání bylo uděleno panovníkem;
- řády s několika třídami byly udělovány postupně od nejnižší třídy. Jedinou výjimkou bylo několik případů udělení *Řádu sv. Jiří*, kdy byla rovnou udělena I. třída bez udělení ostatních;
- když byla udělena vyšší třída řádu, odstraňovaly se insignie nižší. Výjimkou byly *Řád sv. Jiří* a *Řád sv. Vladimíra*, jejíž držitelé také nosili insignie všech tříd těchto řádů;
- nebylo možné získat dvakrát stejnou třídu stejného řádu;
- všechny řády a medaile podléhaly společenským třídám, do kterých byla ruská společnost rozdělena.²² Pro každou skupinu byla určena jiná třída vyznamenání;

²⁰ Ордена Российской империи: краткий экскурс в историю | Русиздат. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: <http://rusiz.ru/2019/12/10/ordena-rossijskoj-imperii-kratkij-ekskurs-v-istoriyu/>

²¹ Tamtéž.

²² ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, 1996, s. 117. ISBN 80-7106-216-2.

- nápis na hvězdách řádů sděloval, za co byly uděleny;
- podle zvyklostí byli panovníci oceněni nejvyššími třídami všech vyznamenání s dvěma výjimkami – *Řádu sv. Jiří* a *Řádu sv. Vladimíra*, jež si museli zasloužit;
- pokud byl řád udělen za vojenské zásluhy, přidávaly se k řádovému odznaku a hvězdě zkřížené meče.
- ruský poddaný mohl být oceněn i cizím řádem, ale aby ho mohl nosit, musel získat zvláštní povolení.²³

Ruské impérium vstoupilo do 20. století s organizovaným a přehledným systémem udělování vyznamenání, který ovšem byl narušen událostmi nové doby – rusko-japonskou válkou (1904–1905), první světovou válkou (1914–1918), revolucí (1917) a občanskou válkou (1918–1922). V těchto obdobích vznikalo velké množství nových vyznamenání, s nimiž bylo potřeba odměňovat činy v boji. Nakonec vše vyvrcholilo revolucemi, jež svrhly carský režim a nastolily novou vládu bolševiků, která se okamžitě snažila odstranit veškeré staré symboly spolu i s vyznamenáními. Ovšem ještě během občanské války se za některé činy udílely kříž či *Řád sv. Jiří*.²⁴

Následuje výčet řádů udělovaných v daném období seřazený od nejvyššího po nejnižší.

3.1 Řád sv. Ondřeje – Ruské impérium

V originále celým názvem *Орден Св. апостола Андрея Первозванного* byl nejvyšším státním vyznamenáním Ruského impéria v letech 1698²⁵ až 1917. Řád byl zaveden 10. prosince 1698²⁶ samotným carem Petrem I. a až do roku 1714 byl jediným státním vyznamenáním Carského Ruska.²⁷ Existoval až do převzetí moci bolševiky v roce 1917 a byl obnoven v roce 1998 (viz *Řád sv. Ondřeje – Ruská federace*, str. 52).

Prvním oceněným se stal 10. března 1699 Fjodor A. Golovin – generál, diplomat a blízký spolupracovník Petra I.²⁸

²³ Наградная система Российской империи. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z:

https://spravochnick.ru/istoriya_rossii/nagradnaya_sistema_rossiyskoy_imperii/

²⁴ ШУННЯКОВ. *Наградная система российской империи в начале xx века*. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://creditnyi.ru/ligoty-voennye/orden-muzhestva-ligoty-276/>

²⁵ Podle některých zdrojů v roce 1699.

²⁶ Podle některých zdrojů 20. března 1699.

²⁷ ДУРОВ, Валерий Александрович. *Ордена Российской империи*. Moskva: Bělyj gorod, 2002, s. 12. ISBN 5-7793-0515-3.

²⁸ Tamtéž, s. 14.

Řád se skládal z řádového odznaku, hvězdy, stuhy a řetězu. Odznak měl podobu zlaté dvouhlavé orlice, na které se nacházel kříž tvaru písmene X s vyobrazením sv. Ondřeje a v každém rameni kříže se nacházela písmena S.A.R.P., což je zkratka latinského *Sanctus Andreus Patronus Russiae* (Svatý Ondřej, patron Ruska) (viz obr. příloha L. a). Hvězda byla stříbrná, ve středu s modrým medailonem a vyobrazením dvouhlavé orlice se svatoondřejským křížem a s nápisem „ЗА ВѢРУ И ВѢРНОСТЬ“ („ZA VÍRU A VĚRNOST“) (viz obr. příloha L. b). Řádová stuha byla světle modrá. Řádový řetěz se skládal ze tří druhů odznaků: zlatého dvouhlavého orla, orámované vojenské kartuše s monogramem Petra I. a pozlacené rozety s modrým svatoondřejským křížem (viz obr. příloha L. c). Když byl udělen za vojenské zásluhy přidávaly se k odznaku a hvězdě Řádu sv. Ondřeje meče.²⁹

Řád své pojmenování získal na počest apoštola Ondřeje, který byl již od dob kyjevských knížat považován za patrona všech ruských zemí. Svatý Ondřej byl pokrevním bratrem apoštola Petra a prvním Kristovým učedníkem s původním povoláním rybář. Podle legend mu jako místo, na němž měl šířit evangelium, bylo přiděleno území, kde později vzniklo Rusko.³⁰ Volba jména právě tohoto světce jako název řádu pravděpodobně nesouvisela s touto cestou, ale spíše s tím, že ho Petr I. vnímal jako svého patrona.³¹

Svátek Řádu se slavil na den jeho patrona – 30. listopadu.³²

Podle nápisu na hvězdě víme, že se Řád udílel za „víru a věrnost“ – v tomto smyslu státu a panovníkovi. Jiné podmínky pro jeho udělení nebyly stanoveny. Řád se proto předával jako pozornost za zvláštní zásluhy a bojové úspěchy.³³ Dále Řád automaticky získával každý muž narozený do carské rodiny hned po křtu i přes nařízení zakladatele Řádu Petra I. o nevhodnosti jeho udělení nezletilým.³⁴

²⁹ НОВОСТИ, Р. И. А. Орден Святого апостола Андрея Первозванного. In: *РИА Новости* [online]. 20190329T1528 [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://ria.ru/20190329/1552228514.html>

³⁰ ZLOYSTRELOK. Боевые награды Российской Федерации. Орден Святого Апостола Андрея Первозванного. In: *Военное обозрение* [online]. 17.06. 2014 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://topwar.ru/52162-boevye-nagrody-rossiyskoy-federacii-orden-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo.html>

³¹ Орден Святого апостола Андрея Первозванного. [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rossiya/orden-svyatogo-andreya-pervozvannogo.php>

³² Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s01.html>

³³ Tamtéž.

³⁴ Орден Святого Андрея Первозванного как династическая награда в России. [cit. 23.03.2023] Dostupné z: <https://ordenrf.ru/statiy-rossiya/orden-svyatogo-andreya-pervozvannogo-dinast.php>

Odznak *Řádu sv. Ondřeje* se nosil na řádovém řetězu, na nárameníku nebo na velikostuže, jež vedla přes pravé rameno. Hvězda *Řádu sv. Ondřeje* se nosila na levé straně hrudi a byla umístěna pod řády nošenými na stuhách. Pokud měl příjemce hvězdy dalších řádů Ruského impéria nebo jiných států, nosila se hvězda *Řádu sv. Ondřeje* nad nimi.³⁵

V samém začátku existence Řádu se mohlo stát jeho nositeli nejvýše 12 rodilých Rusů a stejný počet cizinců, taková byla idea Petra I. vycházející z biblické symboliky – ve zjevení sv. Jana se hovoří o 24 starších, kteří obklopovali nebeského krále sedícího na trůnu Slávy.³⁶ Nakonec ještě za vlády Petra I. byl počet nositelů vyšší a během dvou století jeho existence se nositeli stalo více než tisíc osob. Údaje o konečném počtu chybí, jediný známý údaj je, že v letech 1698 až 1797 byl Řád udělen 231 osobám. Mezi nejznámější nositele patřili, například: Alexandr D. Menšikov a Michail I. Kutuzov.³⁷

3.2 Řád sv. Jiří – Ruské impérium

Celým názvem *Орден Святого Великомученика и Победоносца Георгия* bylo vysoké vojenské vyznamenání Ruského impéria mezi roky 1769 až 1917.³⁸ Jedná se o jeden z nejznámějších ruských vojenských řádů, jehož symbolika v podobě svatojiřské stuhy přežila všechny režimy a dodnes se nosí během oslav konce Velké vlastenecké války.

První myšlenky na založení čistě vojenského Řádu měl už Petr I., ale nestihl ji realizovat. To se povedlo až imperátorce Kateřině II. Veliké, jež Řád oficiálně založila 26. listopadu 1769, kdy přijala jeho insignie. Sama imperátorka přišla s myšlenkou rozdělit Řád na třídy, aby motivovala vojáky všech hodností. Celkově byly 4 a udělovaly se od IV. po I.³⁹ Prvním nositelem Řádu se 8. prosince 1768 stal Fjodor I. Fabrizian za porážku šestinásobné turecké přesily.⁴⁰

Řád se skládal z řádového odznaku, hvězdy a stuhy. Odznak měl podobu rovnoramenného kříže pokrytého bílým smaltem s medailonem uprostřed, na kterém byl

³⁵ Правила ношения наград Российской империи – Wiki. Lesta Games. [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/arc1H>

³⁶ КРАСНОВ, Александр. *Орден Святого апостола Андрея Первозванного в России* [online]. 2019 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://yacollector.ru/kavalery-ordena-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo/>

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Георгиевская страница : Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s05.html>

³⁹ КРАСНОВ, Александр. *Орден Святого Георгия в Российской Федерации: степени и особенности награждения* [online]. 2019 [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <https://yacollector.ru/rossijskij-orden-svyatogo-georgiya/>

⁴⁰ ДУРОВ, В. А. *Орден Российской империи*. Moskva 2002, s. 60–61.

vyobrazen sv. Jiří na koni. Řádová hvězda byla pozlacená, uprostřed se stylizovanými písmeny „СГ“ („Святой Георгий“) s nápisem „ЗА СЛУЖБУ И ХРАБРОСТЬ“ („ZA SLUŽBU A CHRABROST“). Stuha *Řádu sv. Jiří* byla oranžová se třemi černými pruhy a šířkou 45 mm.⁴¹

Symbolika sv. Jiří, světce a vojenského velitele, jenž byl za svou křesťanskou víru umučen, se vyskytuje na ruském území od nejstarších dob po přijetí křesťanství v roce 988.⁴² Jeho jméno přijal, jako své křestní, kníže Jaroslav Moudrý a později jméno světce nese i zakladatel Moskvy Jurij Dolgorukij a již za Dmitrije Donského je sv. Jiří patronem Moskvy a symbolem ruských panovníků.⁴³ Proto bylo jeho jméno vybráno i pro název nejslavnějšího řádu Ruského impéria.

Svátek Řádu se slavil v den jeho oficiálního ustanovení – 26. listopadu.⁴⁴

Statut Řádu se během let měnil, ale podstata jeho udělení, jež byla napsána na hvězdě, zůstala zachována. Řád měl být udělován výhradně vojákům za:

- horlivost a píli;
- vyznamenání se v boji;
- vynikající vojenský čin, který přinesl velký a významný úspěch.

Později byl Řád udělován i za roky (minimálně 25 let) strávené v armádě (s vykonáváním úkonů hodných *Řádu sv. Jiří*) a toto číslo se pak zapisovalo přímo na jeho odznak.⁴⁵

I. třída se skládala z velkostuhy s odznakem, která se nosila přes pravé rameno, a hvězdy (viz obr. příloha N.), jež se nacházela na levé straně hrudi pod hvězdou *Řádu sv. Ondřeje*. II. třída měla odznak na stuze, jež se nosila kolem krku a hvězdy (viz obr. příloha O.), umístěné na stejném místě jako v případě I. třídy. III. třída se skládala z odznaku na stuze (viz obr. příloha P.) kolem krku a IV. třída *Řádu sv. Jiří* se skládala z odznaku pověšeného na stuze (viz obr. příloha Q.), který se nosil na levé straně hrudi a byl umístěn před ostatními řády a medailemi.⁴⁶

⁴¹ Георгиевская страница : Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 24.03.2023].
Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s05.html>

⁴² DUROV, V. A. *Ordена Rossijskoj imperii*. Moskva 2002, s. 52.

⁴³ Кого и за что награждали орденом святого георгия - Русь Матушка. [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <https://eparhia-birsk.ru/traditsiya/kogo-i-za-chto-nagrazhдали-ordenom-svyatogo-georgiya.html>

⁴⁴ Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 24.03.2023].
Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s05.html>

⁴⁵ Георгиевская страница: Императорский Военный Орден Св. Великомученика и Победоносца Георгия. [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/ordgrg.html>

⁴⁶ Правила ношения наград Российской империи – Wiki. Lesta Games. [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/arc1H>

Za existence Ruského impéria počet nositelů *Řádu sv. Jiří* překročil 10 tisíc lidí, z nich pouze čtyři získali všechny třídy⁴⁷ – vojevůdce M. I. Kutuzov, voják a diplomat Grigorij A. Potěmkin, vojevůdce A. V. Suvorov a imperátor Alexandr II., který byl oceněn na výročí 100 let od založení Řádu.⁴⁸

Mezi nositelkami *Řádu sv. Jiří* se objevily i ženy. Kromě imperátorky Kateřinu II. byly oceněny i poslední královna Království obojí Sicílie Marie Bavorská, jež získala *Řád sv. Jiří IV.* třídy za udržování morálky a pomoci raněným vojákům při obléhání pevnosti Gaeta během osvobozenecých bojů v Itálii a milosrdná sestra Rimma Ivanovová, která mimo jiné pomáhala raněným ruským vojákům na východní frontě během první světové války a byl jí tak posmrtně udělen *Řád sv. Jiří IV.* třídy.⁴⁹

3.3 Řád sv. Vladimíra

Орден Св. Равноапостольного Князя Владимира byl řádem udělovaným v Ruském impériu za obecné zásluhy o stát i vojenské služby v letech 1782 až 1917.

Byl založen 22. září 1782 při příležitosti výročí 20 let na trůně imperátorky Kateřiny II. a prvním vyznamenaným se v roce 1789 stal Dmitrij N. Seňavin, budoucí legendární námořní velitel z napoleonských válek.⁵⁰

Řád se skládal z odznaku, hvězdy a stuhy. Odznak měl podobu rovnoramenného kříže pokrytého červeným smaltem. Uprostřed byl kulatý medailon, na kterém byl vyobrazen erbovního pláště s monogramem „СВ“ („Святой Владимир“). Hvězda byla osmicípá zlatostříbrná s kruhovým medailonem uprostřed, na kterém se nachází zlatý kříž s písmeny mezi jeho konci – „СРКВ“ („Святой Равноапостольный Князь Владимир“) a nápisem „ПОЛЬЗА, ЧЕСТЬ И СЛАВА“ („PROSPĚCH, ČEST A SLÁVA“). Řádová stuha měla dva černé a jeden červený pruh. Když byl Řád udělen za vojenské zásluhy, byly k odznaku a hvězdě přidány meče.⁵¹

⁴⁷ Кого и за что награждали орденом святого георгия - Русь Матушка. [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <https://eparhia-birsk.ru/traditsiya/kogo-i-za-chto-nagrazhdali-ordenom-svyatogo-georgiya.html>

⁴⁸ Кавалеры ордена Святого Георгия I степени. In: *ПУТИ-шестьвуй* [online] [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <http://safe-rgs.ru/850-kavalery-ordena-svyatogo-georgiya-i-stepeni.html>

⁴⁹ КРАСНОВ, Александр. *Орден Святого апостола Андрея Первозванного в России* [online]. 2019 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://yacollectioner.ru/kavalery-ordena-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo/>

⁵⁰ Цвета пепла и крови. Орден Святого равноапостольного князя Владимира | Читать статьи по истории РФ для школьников и студентов. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <https://histrf.ru/read/articles/cveta-pepla-i-krovi-orden-svyatogo-ravnoapostolnogo-knyazya-vladimira>

⁵¹ Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s06.html>

Symbolem Řádu se stala postava sv. Vladimíra, kyjevského knížete, jenž nejvíce proslul přijetím křesťanství na Kyjevské Rusi. Mimo to byl i schopným vojevůdcem a státníkem, který se významně zasloužil o sjednocení a posílení jednotného staroruského státu.⁵²

Řád slavil svůj svátek 22. září, na den jeho zavedení.⁵³

Každá třída *Řádu sv. Vladimíra* měla svůj předepsaný způsob nošení: I. třída se skládala z odznaku, jenž se nosil na velkostiže (viz obr. příloha S.), která vedla přes pravé rameno a hvězdy, jež se nacházela na levé straně hrudi pod hvězdou *Řádu sv. Jiří*. II. třída měla odznak na stuze okolo krku a k tomu ještě řádovou hvězdu (viz obr. příloha T.) umístěnou na stejném místě jako v případě I. třídy III. třída se nosila v podobě řádového odznaku na stuze okolo krku (viz obr. příloha U.). A IV. třída měla odznak na stuze (viz obr. příloha V.), se nosila na levé straně hrudi, hned po *Řádu sv. Jiří* IV. třídy.⁵⁴

Spolu s *Řádem sv. Jiří* se jednalo o Řád, jenž se neudílel jen tak, ale musel se o něj jeho držitel opravdu zasloužit. Jediným momentem, kdy byl udělen „nezaslouženě“ byl, když ho přijala Kateřina II. v den jeho zavedení.⁵⁵ Podle slov stojících na řádové hvězdě, můžeme odvodit, za co se Řád uděloval. Už od momentu svého vzniku se udílel hlavně za různé zásluhy o stát a za roky služeb ve státních sférách, ovšem přicházela období, kdy se Řád ve velkém množství získával za vojenské zásluhy. Jedním z takových momentů byla vlastenecká válka roku 1812, krymská válka (1853–1856) či první světová válka (1914–1918).⁵⁶

Za svou asi stoletou existenci bylo *Řádem sv. Vladimíra* oceněno více než 40 tisíc lidí, z toho I. třídou okolo 700 lidí, II. okolo 3 tisíc, III. okolo 10 tisíc a IV. cca 30 tisíc.⁵⁷ Mezi nositele Řádu patřili například: G. A. Potěmkin, A. V. Suvorov, šéf Rady admirality a polní maršál Ivan G. Černyšov, polní maršál Petr I. Šuvalov i Vladimír I. Dal, tvůrce „*Výkladového slovníku živého ruského jazyka*“ a další.⁵⁸

⁵² DUROV, V. A. *Ordена Rossijskoj imperii*. Moskva 2002, s. 121.

⁵³ Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s06.html>

⁵⁴ Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-svyatogo-vladimira/>

⁵⁵ DUROV, V. A. *Ordена Rossijskoj imperii*. Moskva 2002, s. 129–130.

⁵⁶ Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-svyatogo-vladimira/>

⁵⁷ Цвета пепла и крови. Орден Святого равноапостольного князя Владимира | Читать статьи по истории РФ для школьников и студентов. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <https://histrf.ru/read/articles/cveta-pepla-i-krovi-orden-svyatogo-ravnoapostolnogo-knyazy-vladimira>

⁵⁸ Кавалеры ордена Святого Владимира. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/statiy-rossiya/kavalery-ordena-svyatogo-vladimira.php>

3.4 Řád sv. Alexandra Něvského – Ruské impérium

Celým názvem *Императорский Орден Св. Благоверного Князя Александра Невского* bylo vysoké vyznamenání Ruského impéria, jež se udílelo v letech 1725 až 1917.

Dne 30. srpna 1724 byly z Vladimíru do Petrohradu, konkrétně do kláštera založeného Petrem I. v roce 1710, slavnostně přivezeny ostatky slavného vojevůdce ze 13. století, Alexandra Něvského. Na památku této události byl daný klášter přejmenován na Alexandro-Něvskou lávru a Petr I. přišel s nápadem zavedení nového, čistě vojenského řádu, jenž by nesl jméno velkého hrdiny, avšak realizovat tento nápad nestihl. V něm pokračovala Petrova manželka, imperátorka Kateřina I, která dala pokyn k zavedení jednostupňového *Řádu sv. Alexandra Něvského* 21. května 1725.⁵⁹ K prvnímu udělení Řádu došlo v souvislosti se svatbou dcery Petra I. a Kateřiny I. velkokněžny Anny Petrovny s vévodou Holštýnsko-Gottorpským Karlem Fridrichem. Mezi prvními 18 oceněnými nebyli jen vojáci, ale i příslušníci státní správy.⁶⁰

Řád sv. Alexandra Něvského se skládal z odznaku, hvězdy a stuhy. Odznak měl podobu rovnoramenného kříže pokrytého červeným smaltem po stranách se zlatými dvouhlavými orly. Uprostřed se nacházel kruhový medailon s vyobrazením sv. Alexandra Něvského na koni. Hvězda byla stříbrná s kruhovým medailonem uprostřed, na kterém ne nacházel zlatý monogram Alexandra Něvského a nápis „ЗА ТРУДЫ И ОТЕЧЕСТВО“ („ZA PRÁCI A VLAST“). Řádová stuha byla celá červená.⁶¹ (viz obr. příloha Y.).

Symbolem Řádu se stal slavný velkokníže kyjevský, kníže novgorodský a kníže vladimírský Alexandr Něvský (1221–1263). Ten byl vždy v Rusku populární a váženou osobností. Proslul hlavně v nejtěžších časech ruského státu, kdy porazil Švédy v bitvě na řece Něvě v roce 1240 a později německé rytíře v bitvě na Čudském jezeře v roce 1242.

Svátek Řádu se slavil 30. srpna, v den, kdy byly přivezeny ostatky Alexandra Něvského do Petrohradu.⁶²

⁵⁹ DUROV, V. A. *Ordена Rossijskoj imperii*. Moskva 2002, s. 31.

⁶⁰ Учреждён орден святого Александра Невского | Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prlib.ru/history/619280>

⁶¹ Георгиевская страница : Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s03.html>

⁶² Tamtéž.

Statut Řádu se během let několikrát změnil, ale hlavně bylo vyznamenání udělováno velitelům čet až divizí, konkrétně za prokázanou osobní odvalu a zajištění úspěšného působení svých jednotek.⁶³

Odznak se nosil na široké řádové stuze, jež vedla přes levé rameno. Hvězda se nacházela na levé straně hrudi pod hvězdou *Řádu sv. Vladimíra*.

Za celou dobu své existence byl *Řád sv. Alexandra Něvského* udělen asi 3000 osobám.⁶⁴ Mezi nejznámější držitele patřili vojevůdci A. V. Suvorov, M. I. Kutuzov, F. F. Ušakov i slavný historik a sběratel starých rukopisů Alexej I. Musin-Puškin.⁶⁵

3.4 Převzaté řády

Během let převzalo Ruské impérium do svého systému vyznamenání i řády, které nevznikly přímo na jeho území.

3.4.1 Řád sv. Anny

V originále *Императорский орден Св. Анны* bylo vyznamenání udělované v Ruském impériu v letech 1762 až 1917 a první vyznamenání, které nevzniklo na jeho území.⁶⁶

Řád zavedl vévoda Holštýnsko-Gottorpský Karel Fridrich ve své zemi na památku jeho zesnulé manželky, dcery Petra I. a Kateřiny I. Anny Petrovny, jež zemřela v roce 1728. Po smrti vévody přešel jeho trůn i se všemi vyznamenáními na jeho syna Karla Petra Ulricha. Ten byl později jmenován následníkem ruského trůnu, na který usedl v roce 1762 jako Petr III. S sebou do Ruska přinesl i *Řád svaté Anny*, jež připojil k existujícímu systému ruských vyznamenání. I když se později Kateřina II. jménem svého syna Pavla Petroviče vzdala nároku na země Holštýnsko-Gottorpsko. Řád se v Rusku uděloval až do jeho zrušení v roce 1917.⁶⁷ Prvními nositeli Řádu byl sám jeho zakladatel Karel Fridrich a jeho syn Karel Petr Ulrich. V roce 1742 k nim přibyli první čtyři ruští

⁶³ Учреждён орден святого Александра Невского | Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prilib.ru/history/619280>

⁶⁴ *Awards of Russia 1698-1917_Vol.1.pdf* [online] [cit. 27.03.2023]. Dostupné z:

https://prussia.online/Data/Book/na/nagradi-rossii-1698-1917/Awards%20of%20Russia%201698-1917_Vol.1.pdf

⁶⁵ Учреждён орден святого Александра Невского | Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prilib.ru/history/619280>

⁶⁶ DUROV, V. A. *Ordена Rossijskoj imperii*. Moskva 2002, s. 146.

⁶⁷ Tamtéž, s. 147.

nositelé – diplomat Michail I. Voroncov, předpokládaný manžel imperátorky Alžběty Petrovny Alexej G. Razumovskij a bratři Alexandr I. a Petr I. Šuvalovovi.⁶⁸

Řád sv. Anny se skládal z Řádového odznaku, hvězdy, stuhy a zvláštního malého odznaku pro IV. třídu Řádu. Řádový odznak měl podobu červeného rovnoramenného kříže v mezerách doplněného zlatými ornamenty. Uprostřed se nacházel kruhový medailon s vyobrazením sv. Anny. Hvězda Řádu byla stříbrná a osmicípá s kruhovým medailonem uprostřed, na kterém se nacházel červený, rovnoramenný kříž s nápisem v latině: „AMANTIBUS JUSTITIAM, PIETATEM, FIDEM“ („PRO TY, KDO MILUJÍ PRAVDU, ZBOŽNOST A VĚRNOST“). Řádová stuha byla celá červená s dvěma žlutými pruhy po stranách. Zvláštní malý odznak pro IV. třídu tvořil malý medailon na vršku s císařskou korunou a uprostřed s červeným rovnoramenným křížem.⁶⁹

Řád dostal své jméno po patronce zesnulé velkokněžny Anny Petrovny, zřejmě po sv. Anně Prorokyni, jež byla známá z Nového zákona jako žena prorokující o Ježíši Kristovi.⁷⁰

Svátek *Řádu sv. Anny* připadal vždy na 3. února.⁷¹

Každá třída měla svá specifika nošení. I. třída v podobě široké velkostuhy s pověšeným odznakem (viz obr. příloha Z.) se nosila přes levé rameno, II. třída se nosila jako řádový odznak zavěšený na stuze kolem krku (viz obr. příloha AA.), III. třída, kterou tvořil odznak pověšený na stuze (viz obr. příloha BB.), se nosila na levé straně hrudi za *Řádem sv. Vladimíra* IV. třídy a IV. třída v podobě medailonu se nosila pouze na chladné zbrani (viz obr. příloha CC.).⁷²

Vyznamenání se udělovalo za státní a vojenské služby (IV. třída se udělovala pouze za vojenské zásluhy) a dále za zásluhy a dlouhou bezchybnou službu pro stát.⁷³

⁶⁸ Tamtéž, s. 146.

⁶⁹ Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-svyatoy-anny/>

⁷⁰ sv. Simeon a Anna. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=448>

⁷¹ Георгиевская страница : Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s07.html>

⁷² Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-svyatoy-anny/>

⁷³ Tamtéž.

Řád sv. Anny byl za celou dobu své existence udělen tisícovkám příslušníků státní a vojenské správy. Samotná I. třída byla udělena více než 8000 lidí.⁷⁴ Mezi jeho známé držitele patří vojevůdci A. V. Suvorov a M. I. Kutuzov.⁷⁵

3.4.2 Polské řády

V roce 1705⁷⁶ byl v Polsku králem Augustem II. zaveden *Řád bílého orla*, se symbolikou odkazující na státní znak Polska, a jeho prvními nositeli se stali podporovatelé krále v nepříliš úspěšné válce se Švédskem. V roce 1712 se sešli král August II. s imperátorem Petrem I. a vzájemně si vyměnili řády svých zemí – August II. získal *Řád sv. Ondřeje* a Petr I. *Řád bílého orla*.⁷⁷

V roce 1765 byl polským králem Stanislavem II. Poniatowskim zaveden nový *Řád sv. Stanislava*, pojmenovaný podle krakovského biskupa z 11. století, jenž byl zabit během bohoslužby a ve 13. století se stal patronem Polska.⁷⁸

Po trojím dělení Polska v letech 1772–1795 zůstávaly řády zachovány až do ovládnutí Polska Napoleonem, jenž je zrušil. Po vyhnání Napoleona se imperátor Alexandr I. prohlásil polským králem a oba řády se vrátily, ale po polském povstání v roce 1831 je imperátor Mikuláš I. zahrnul do ruského systému vyznamenání, ve kterém zůstaly až do jeho zániku v roce 1917.⁷⁹

V Ruském impériu měl *Řád bílého orla* jednu třídu a skládal se z odznaku – bílá orlice na černém dvouhlavém orlovi, jenž se nosil na široké tmavě modré velkoustuze, a řádové osmicípé zlaté hvězdy s kruhovým medailonem uprostřed s bílý křížem a nápisem „PRO FIDE, REGE ET LEGE“ („PRO VÍRU, KRÁLE A ZÁKON“), umístěném se na levé straně hrudi (viz obr. příloha EE.). Řád se uděloval zřídka a výhradně generálům za vojenské zásluhy.⁸⁰

Ve stejném systému *Řád sv. Stanislava* měl tři třídy a skládal se z odznaku – zlatý rovnoramenný kříž pokrytý červeným smaltem v mezerách se zlatými ornamenty a uprostřed s kruhovým medailonem se stylizovanými písmeny „SS“ (viz obr. příloha FF.

⁷⁴ Учреждён орден Святой Анны. In: Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина [online] [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prlib.ru/history/1853568>

⁷⁵ Орден Святой Анны: кому и за что его вручают сегодня. In: Российская газета [online]. 05.02. 2014 [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://rg.ru/2014/02/05/orden-site.html>

⁷⁶ Některé zdroje uvádějí, že takový řád již existoval v roce 1325.

⁷⁷ BALJAZIN, Voldemar Nikolajevič, DUROV, Valerij Alexandrovič. *Samyje znamenityje nagrody Rossii*. Moskva: Veče, 2000, s. 114. ISBN 5-7838-0684-6.

⁷⁸ Tamtéž, s. 115.

⁷⁹ Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-belogo-orka/>

⁸⁰ Tamtéž.

a), který se nosil v rámci I. třídy pověšený na široké červené velkostuze s bílými pruhy po stranách (viz obr. příloha č. FF. b), v rámci II. třídy na stuze na krku a v rámci III. třídy pověšený na malé stuze, jež se nosila na levé straně hrudi. Součástí Řádu byla i osmicípá hvězda s bílým kruhovým medailonem uprostřed se stylizovanými písmeny „SS“ a nápisem „PRAEMIANDO INCITAT“ („ODMĚŇOVÁNÍ PODPORUJE“) (viz obr. příloha FF. c), která se nosila v rámci I. třídy Řádu na levé straně hrudi pod ostatními hvězdami řádů Ruského impéria. Řád se udílel za významné vojenské zásluhy či za dlouholetou službu v armádě.⁸¹

Oběma řády bylo oceněno na tisíc ruských vojáků, například: byl *Řádem bílého orla* oceněn admirál P. S. Nachimov za obranu Sevastopolu během krymské války (1853–1856).⁸²

4. Systém udělování vyznamenání v Sovětském svazu

Prvním krokem k vytvoření nového systému udělování vyznamenání byl výnos Všeruského ústředního výkonného výboru a Svazu lidových komisařů z 10. listopadu 1917 „*O zrušení stavovských a občanských hodností*“ („*Об уничтожении сословий и гражданских чинов*“).⁸³ Tento dekret mimo jiné zrušil všechny řády, medaile a další vyznamenání, které existovaly v předrevolučním Rusku.⁸⁴

První vyznamenání v nově formujícím se státu začala vznikat už během občanské války, jako ocenění za odvalu a úspěchy v boji. Spolu s nimi byl 16. září 1918 přijat výnos „*O insigniích*“ („*О знаках отличия*“), který nové řády ustanovoval. Další vyznamenání vznikala postupně v reakci na různé společenské dění a nejvíce z nich během Velké vlastenecké války.

Vyznamenání byla v dobách Sovětského svazu udělována nejvyššími orgány státní moci. Na začátku tak vykonával Ústřední výkonný výbor SSSR a nakonec podle výnosu z 23. dubna 1933 „*O řádech Svazu SSR a svazových republik a o záslužných odznacích*“ („*Об орденах Союза ССР и союзных республик и о нагрудных значках*“) uděloval

⁸¹ Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-svyatogo-stanislava/>

⁸² BALJAZIN, V. N., DUROV, V. A. *Samyje znamenityje nagrody Rossii*, Moskva 2000, s. 118.

⁸³ Ордена и медали СССР история учреждения наград. [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/su/>

⁸⁴ Об уничтожении сословий и гражданских чинов. [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/5308/>

vyznamenání pouze Nejvyšší sovět SSSR, který i schvaloval nová.⁸⁵ Během Velké vlastenecké války se situace změnila a nejvyšší státní orgány vydaly mnoho dokumentů, které měnily prakticky celý mechanismus udělování státních vyznamenání, což poskytlo vojenským velitelům možnost výrazně zjednodušit a urychlit proces udělování řádů a medailí vyznamenaným.⁸⁶ 3. července 1979 byla vydána úprava „*Všeobecného statutu o řádech, medailích a čestných titulech SSSR*“ („*Общие положения об орденах, медалях и почетных звания СССР*“) a 4. března 1988 byla vydána „*Pravidla pro nošení vojenské uniformy pro příslušníky sovětské armády a námořnictva*“ („*Правила ношения военной формы одежды военнослужащими Советской армии и Военно-Морского Флота*“), kde jsou v 5. oddílu popsána pravidla nošení vyznamenání na uniformě.⁸⁷

Spolu s vyznamenáním příjemce dostával i „osvědčení“ („грамота“), které mu udělení ocenění potvrzovalo. Od roku 1938 k tomuto účelu sloužila tzv. „řádová knížka“ („орденская книжка“).⁸⁸ Zpočátku byly schváleny řádové knížky tří typů – pro jeden, dva, tři a více řádů, později se objevily další a celkově se za existenci SSSR vystříдалo 11 typů řádových knížek, které až na pár změn měly jednotnou podobu: červená (později hnědá) knížka se státním znakem SSSR s nápisem „ОРДЕНСКАЯ КНИЖКА“ na obálce a pár listy uvnitř. Každá knížka obsahovala vlastní pořadové číslo, příjmení, jméno a jméno po otci vyznamenaného (ve starších typech se objevovala i fotografie) a nakonec název vyznamenání s číslem a datem udělení (viz obr. příloha GG. a HH.).⁸⁹ K některým řádům existovala přímo řádová knížka, například: *Řádu vlastenecké války* nebo *Řád rudé hvězdy* (viz obr. příloha II.). K medailím byl předáván „certifikát“ („удостоверение“) potvrzující jejich udělení.⁹⁰

Systém udělování vyznamenání v Sovětském svazu měl svá pevná pravidla, mezi kterými byla například:

- V Sovětském svazu se mohla udělovat pouze vyznamenání schválená Nejvyšším sovětem SSSR;
- Vyznamenání se dělily na řády a medaile;

⁸⁵ GONČAROV, Alexej Ivanovič. *Nagradska sistema Rossijskoj federacii*. Moskva: Posev, 2010, s. 24. ISBN 978-5-85824-198-0.

⁸⁶ Tamtéž, s. 25.

⁸⁷ Tamtéž, s. 59.

⁸⁸ Орденские книжки. [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/SOrdKn.htm>

⁸⁹ Орденская книжка | это... Что такое Орденская книжка? In: *Словари и энциклопедии на Академике* [online] [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/667088>

⁹⁰ Удостоверение к медали – Карта знаний. [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/Lrc0j>

- Řády se udělovaly nejen osobám, ale i organizacím, městům, krajům a republikám. Medaile se udělovaly pouze osobám;
- Každé vyznamenání mělo jasně definována pravidla pro udělení;
- Pokud mělo vyznamenání pouze jednu třídu, mohlo být uděleno několikrát;
- Existovaly dva typy vyznamenání: zavěšené na stuze a v podobě brože. Medaile musely být vždycky zavěšené na stuze;
- Všechna vyznamenání mohla být na uniformě nahrazena proužkem stuhy („планк наград“);
- Bylo povinno nosit všechna získaná vyznamenání;
- Každé vyznamenání mělo dané pořadí podle priority.⁹¹

Následuje výčet řádů, udělovaných v daném období, seřazených od nejvyššího po nejnižší.

4.1 Řád Lenina

V originále *Орден Ленина* byl jedním z nejvyšších vyznamenání udělovaných v Sovětském svazu v letech 1930 až 1991 a koncipovaných jako univerzální ocenění s vysokým statutem.

Byl zřízen 6. dubna 1930 výnosem prezidia Nejvyššího sovětu SSSR a tento výnos se během let několikrát změnil.⁹² Poprvé byl udělen 23. května 1930 novinám „Komsomolská pravda“.⁹³ Prvním vojenským držitelem se 9. dubna 1931 stali příslušníci Rudé armády, kteří projevili hrdinství při likvidaci požáru.⁹⁴ V období Velké vlastenecké války byl udělen největší počet *Řádu Lenina*.⁹⁵

Symbolika Vladimira I. Lenina, jako vůdce Velké říjnové socialistické revoluce, byla v sovětských letech velmi silná a jeho jméno bylo obklopeno úctou a respektem, proto není překvapením, že se na nejvyšším řádu státu objevila jeho podobizna. Nezůstává, ale bez zajímavosti, že až do Leninovy smrti v roce 1924 se jeho portréty neobjevovaly na žádném vyznamenání, pouze na medaili k oslavě prvního výročí revoluce. Od roku 1924 začal Nejvyšší sovět SSSR dostávat návrhy na zřízení nového

⁹¹ ПОЧТАЛЬОН. Наградная система Советской Армии. In: *Военное обозрение* [online]. 17. 05. 2012 [cit. 14.03.2023]. Dostupné z: <https://topwar.ru/14329-nagradsnaya-sistema-sovetskoy-armii.html>

⁹² KOLÁŘ, Milan. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha: Magnet, 1974, s. 18. ISBN 80-206-0839-7.

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ Tamtéž.

⁹⁵ Tamtéž.

vyznamenání. První, kdo podal návrh, aby nový řád nesl jméno zesnulého vůdce, byl vojenský velitel Vasilij N. Levičev.⁹⁶

Během let měnil Řád svoji podobu (viz obr. příloha JJ.), ale základ vždy zůstával stejný: medailon s portrétem V. I. Lenina pověšený na pětibokém bloku potaženém hedvábnou červenou látkou se dvěma zlatými pruhy (viz obr. příloha KK.).⁹⁷

Podkladem pro reliéf, jenž se objevil na Řádu, byla fotografie V. I. Lenina ze zasedání 2. kongresu Kominterny v Moskvě, kterou pořídil fotograf Viktor K. Bulla a graficky upravil Isaak I. Brodskij (viz obr. příloha LL.).

Řád Lenina byl udělován pouze v jedné třídě, ale mohl být udělen hned několikrát. Majiteli největšího počtu (11), byli maršál SSSR Dmitrij F. Ustinov a ministr zahraničního obchodu SSSR Nikolaj S. Patoličev.⁹⁸

Leninův řád se uděloval: občanům SSSR i cizincům, spolkům, podnikům, organizacím, institucím, vojenským jednotkám, válečným lodím, sovětským republikám, federativním subjektům RSFSR, okresům, městům a dalším obydlým oblastem za:

- mimořádné úspěchy a zásluhy o hospodářský, vědeckotechnický a sociálně-kulturní rozvoj sovětské společnosti a za zvyšování efektivity a kvality práce;
- zvláště významné zásluhy o obranu socialistické vlasti, posílení obranyschopnosti SSSR;
- vynikající revoluční, státní a společensko-politickou činnost;
- zvláště významné zásluhy o rozvoj přátelství a spolupráce mezi národy Sovětského svazu a ostatních států.
- zvláštní zásluhy o posílení socialistického společenství, rozvoj mezinárodního komunistického, dělnického a národně osvobozenického hnutí, v boji za mír, demokracii a sociální pokrok;
- další vynikající zásluhy o sovětský stát a společnost.⁹⁹

Dále byl Řád obvykle udělován osobám již dříve oceněným jiným vyznamenáním, například *Hrdina Sovětského svazu* (*Герой Советского Союза*), *Hrdina socialistické*

⁹⁶ Государственный объединённый музей-заповедник истории Дальнего Востока имени В.К. Арсеньева» Орден Ленина и Золотая Звезда Героя СССР. [cit. 27.11.2022]. Dostupné z: <https://arseniev.org/events/adult/orden-lenina-i-zolotaya-zvezda-geroya-sssr/?fbclid=IwAR2I0XnAM0W4Ki0jQ0hWGO2eyQTzuvdS7CSBKEkAO6znEbbCCU9ZhpPQHwk>

⁹⁷ Орден ЛЕНИНА–1. [cit. 26.11.2022]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OLenin.html>

⁹⁸ Кто был абсолютным рекордсменом по награждению орденом Ленина. In: *Дзен | Блогерская платформа* [online] [cit. 27.11.2022]. Dostupné z: <https://dzen.ru/a/Xm-LIGvp1yGCugTs>

⁹⁹ SURŽIK, Dmitrij Viktorijevič. *Nagrady vtoroj mirovoj vojny*. Moskva: Olma Media grup, 2011, s. 51. ISBN 978-5-373-03798-3.

práce (*Герой Социалистического Труда*) a také městům a pevnostem s titulem „Město-hrdina“ („Город-Герой“) a „Pevnost-hrdina“ („Крепость- Герой“)¹⁰⁰

Podle pravidel se tento Řád nosil na levé straně hrudi před ostatními řády a medailemi.

Celkem byl *Řád Lenina* udělen 431418krát.¹⁰¹ Dvě poslední udělení proběhla roku 1994 a roku 1996 v době, kdy byl již zrušen, a to z důvodu, že potřebné dokumenty byly podepsány ještě v roce 1991, ale řády byly předány později.¹⁰²

K nejvýznamnějším držitelům tohoto Řádu patří sovětští vojevůdci a politici Leonid I. Brežněv, Georgij K. Žukov, Andrej A. Grečko, Rodion J. Malinovskij, Ivan S. Koněv, Matvěj V. Zacharov, Ivan I. Jakubovskij, Kirill S. Moskalenko, Pavel S. Rybalko a mnoho dalších.¹⁰³

4.2 Řád říjnové revoluce

Орден Октябрьской Революции bylo druhé nejvyšší sovětské vyznamenání udělované v letech 1967 až 1991.

Vyznamenání bylo ustanoveno při příležitosti 50. výročí Velké říjnové socialistické revoluce prezídiem Nejvyššího sovětu SSSR 31. října 1967.¹⁰⁴ K prvnímu udělení městům Leningrad a Moskva došlo 4. listopadu 1967 a později v prosinci byla vyznamenána Ruská sovětská federativní socialistická republika a Ukrajinská sovětská socialistická republika.¹⁰⁵ Mezi prvními oceněnými osobami byli například: maršálové SSSR Alexandr M. Vasilevskij, Filipp I. Golikov, Andrej I. Jeremenko, Grigorij K. Žukov, Ivan S. Koněv, Nikolaj I. Krylov, Kirill S. Moskalenko, Konstantin K. Rokossovskij, Vasilij D. Sokolovskij, Semjon K. Timošenko Vasilij I. Čujkov a mnozí další.¹⁰⁶ Řád mohl být udělen i cizincům, proto jedním z jeho držitelů byl i bývalý prezident Československa Gustáv Husák.¹⁰⁷

¹⁰⁰ Орден ЛЕНИНА–1. [cit. 26.11.2022]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OLenin.html>

¹⁰¹ Кто был абсолютным рекордсменом по награждению орденом Ленина | Territorio mentis | Дзен. [cit. 26.11.2022]. Dostupné z: <https://dzen.ru/media/id/5e5abdf923f6716bacbc2473/kto-by-absoliutnym-rekordsmenom-po-nagrajdeniiu-ordenom-lenina-5e6f8b946be9d72182ba04ec>

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 20.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 26.

¹⁰⁵ Орден ОКТЯБРЬСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ. [cit. 29.01.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OOctRev.html>

¹⁰⁶ KUZNĚCOV, Alexej Alexandrovič *Nagrady*. Moskva: Sovremennik, 1998, s. 396. ISBN 5-270-01639-7.

¹⁰⁷ Октябрьской революции орден: описание, список награжденных, стоимость. In: *FB.ru* [online]. 23. 08. 2014 [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: <https://fb.ru/article/150021/oktyabrskoy-revoljutsii-orden-opisanie-spisok-nagrajdennyih-stoimost>

Podoba Řádu byla vytvořena podle návrhu umělce Vasilije P. Zajceva. Jednalo se o červenou pěticípou hvězdu pokrytou červeným smaltem na stříbrném pětiúhelníku. Hlavním motivem byl rudý prapor s nápisem „ОКТЯБРЬСКАЯ РЕВОЛЮЦИЯ“ a slavný křížník Aurora, symbol Velké říjnové socialistické revoluce (viz obr. příloha MM.).¹⁰⁸ V této formě zůstalo vyznamenání až do svého zániku v roce 1991. Udělovalo se jen v jedné třídě, ale mohlo být uděleno i vícekrát.

Řád říjnové revoluce se uděloval občanům SSSR, podnikům, organizacím, vojenským jednotkám, republikám, oblastem, krajům a městům za:

- velký přínos k nastolení a upevnění sovětské moci;
- vynikající úspěchy při budování socialismu a komunismu;
- zvláštní statečnost a odvalu v boji proti nepřítelům sovětského státu;
- vynikající úspěchy při posilování obranné síly SSSR;
- aktivní práci zaměřenou na rozvoj a prohloubení všestranných přátelských vztahů mezi Sovětským svazem a ostatními státy a na posílení míru mezi národy.¹⁰⁹

Řád říjnové revoluce se nosil na levé straně hrudi a následuje po *Řádu Lenina* a stejně jako v případě *Řádu vlastenecké války* se po smrti oceněného nemusel vracet státu a zůstává u pozůstalých.¹¹⁰

Celkem byl Řád udělen 111289krát.

4.3 Řád „Vítězství“

Орден „Победа“ byl nejvyšším sovětským vojenským řádem, který se uděloval mezi roky 1943 až 1991.¹¹¹

Byl zřízen Nejvyšším sovětem SSSR 8. listopadu 1943, poněvadž se po mnoha vítězstvích na bitevním poli objevila potřeba zavést vysoký řád, jenž by se udílel vojenským velitelům za jejich úspěchy.¹¹² Poprvé byl Řádem vyznamenán 10. dubna 1944 maršál G. K. Žukov: „*Za obratné plnění úkolů vrchního velení při řízení bojových*

¹⁰⁸ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 396.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Орден ОКТЯБРЬСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ. [cit. 29.01.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OOctRev.html>

¹¹¹ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 21.

¹¹² Государственный объединённый музей-заповедник истории Дальнего Востока имени В.К. Арсеньева» Орден Ленина и Золотая Звезда Героя СССР. [cit. 27.11.2022]. Dostupné z: <https://arseniev.org/events/adult/orden-lenina-i-zolotaya-zvezda-geroya-sssr/?fbclid=IwAR2I0XnAM0W4Ki0jQ0hWGO2eyQTzuvdS7CSBKekAO6znEbbCCU9ZhpPQHwk>

*operací ve velkém měřítku, které vedlo k vynikajícím úspěchům při porážce německých útočníků“.*¹¹³

Návrhů na podobu tohoto vysokého vyznamenání bylo několik, například měl mít podobu pěticípé hvězdy uprostřed s medailonem, na kterém by byly vyobrazeny bysty V. I. Lenina a J. V. Stalina a měl nést název – „Za věrnost vlasti“ nebo zde byl návrh, už s názvem *Řád „Vítězství“*, jenž počítal s tím, že místo Stalina a Lenina bude na řádu znak SSSR (viz obr. příloha OO.). Nakonec byl zhotoven podle návrhu Alexandra I. Kuzněcova, a tak dostal podobu pěticípé hvězdy vykládané rubíny s hlavním motivem, kterým byl modrý medailon s vyobrazením zlaté Spasské věže, jakožto symbolem hlavního města celého sovětského světa – Moskvy a s nápisy „СССР“ a „ПОБЕДА“¹¹⁴ (viz obr. příloha PP.).

Řád „Vítězství“ se podle zavedených pravidel nosil na levé straně hrudi cca 12–14 cm od pasu.¹¹⁵ Řád se uděloval v jedné třídě, ale mohl být udělen opakovaně.

Vyznamenání jím byli sovětsí generálové a maršálové, kteří během Velké vlastenecké války projevili skvělé vojevůdcovské schopnosti a dále i významní zahraniční vojenští velitelé.

Za celou dobu své existence byl Řád udělen celkem 20krát a vyznamenaných bylo celkem 17, z toho 11 sovětských velitelů (již zmíněný G. K. Žukov, Josif V. Stalin, Alexandr M. Vasilevskij, Konstantin K. Rokossovskij, Rodion J. Malinovskij, Ivan S. Koněv, Fjodor I. Tolbuchin, Leonid A. Govorov, Semjon K. Timošenko, Kirill A. Mereckov, Alexej I. Antonov) a 6 zahraničním (Dwight D. Eisenhower, Bernard L. Montgomery, Josip B. Tito, Michal I. Rumunský,¹¹⁶ Michał Rola-Żymierski¹¹⁷).¹¹⁸ G. K. Žukov, J. V. Stalin a A. M. Vasilevskij byli vyznamenáni dvakrát. Dne 20. února 1978 se stal posledním vyznamenaným v té době generální tajemník ÚV KSSS Leonid I. Brežněv, který ale nesplňoval podmínky k získání řádu, proto si je upravil, což vedlo k rozhořčení vysokého politického i vojenského vedení. Nakonec mu byl posmrtně, nařízením

¹¹³ Какие награды имел маршал Жуков и за что | Slutsk History | Дзен. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z: <https://dzen.ru/media/id/59fb1c62248090c1a300ce91/kakie-nagrady-imel-marshal-jukov-i-za-cto-5e6b613daccb296b0c33a9fd>

¹¹⁴ SURŽIK, D. V. *Nagrady vtoroj mirovoj vojny*. Moskva 2011. s. 47.

¹¹⁵ Орден „Победа“. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z: <http://victory.sokolniki.com/rus/History/Decorations/10196.aspx>

¹¹⁶ Rumunský král.

¹¹⁷ Polský maršál.

¹¹⁸ SURŽIK, D. V. *Nagrady vtoroj mirovoj vojny*. Moskva 2011. s. 49.

Michaila S. Gorbačova, odebrán.¹¹⁹ Z tohoto důvodu se v mnoha zdrojích uvádí číslo vydaných řádů 19.

V moskevském Kremlu, konkrétně ve Státním kremelském paláci, odhalili 9. května 2000 pamětní desku se jmény všech nositelů *Řádu „Vítězství“* i ze zahraničí (viz obr. příloha RR.).¹²⁰ Dříve se jména oceněných zapisovala na pamětní desku ve Velkém kremelském paláci.¹²¹

V prosinci 2018 byla otevřena „Alej maršálů, rytířů *Řádu „Vítězství“*“ („Аллеи маршалов, кавалеров ордена „Победа“) v Komsomolsku na nábřeží řeky Amur. V této aleji bylo instalováno 11 bust sovětských maršálů, kteří byli oceněni *Řádem „Vítězství“*¹²² (viz obr. příloha SS.).

4.4 Řád rudého praporu

Орден Красного Знамени byl oficiálně prvním sovětským vojenským řádem, který se uděloval za statečnost při obraně socialistické vlasti v letech 1918 až 1991. Řád byl oficiálně zřízen Všeruským ústředním výkonným výborem 16. září 1918 v době, kdy nově vzniklá Rudá armáda sbírala první vítězství.¹²³ Prvním oceněným se stal hrdina občanské války Vasilij K. Bljucher v roce 1918 za velení jednotce, jež udělila drtivé údery v týlu bělogvardějců.

Na návrh Řádu nebyla vyhlášena veřejná soutěž, práce byla zadána umělci Vladimíru I. Denisovovi a jeho synu Viktoru V. Denisovovi, který nakonec práci dokončil sám, neboť jeho otec onemocněl.¹²⁴ Podle jeho náčrtů dostalo vyznamenání podobu rozvitého rudého praporu s nápisem: „ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!“ Pod ním se nachází rudá hvězda se srpem a kladivem na pozadí s pochodní, puškou, kladivem a pluhem (viz obr. příloha TT.). Jeho podoba se během let měnila jen minimálně. Když byl Řád udělen opakovaně, objevilo se ve spodní části štítu pořadové číslo udělení (viz obr. příloha UU.), nejvyššího počtu udělení tohoto Řádu

¹¹⁹ Почему Брежнев лишился своего ордена „Победа“: dombusin – LiveJournal. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z: <https://dombusin.livejournal.com/73989.html>

¹²⁰ История орденов. Орден Победа. Самые ценные ордена в истории | Журнал Ярмарки Мастеров. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z: <https://www.livemaster.ru/topic/3522316-article-istoriya-ordenov-orden-pobeda-samye-tsennye-ordena-v-istorii>

¹²¹ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 21.

¹²² Аллея маршалов открылась в Комсомольске. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z: <https://todaykhv.ru/news/society/17210/>

¹²³ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 23.

¹²⁴ *Орден-Красного-Знамени.pdf* [online] [cit. 23.01.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/Frcvo>

dosáhl Michail I. Burcev, a to konkrétně sedmi.¹²⁵ Veškerá symbolika *Řádu rudého praporu* měla jasný význam – odraz jednoty dělnické třídy, rolnictva a vojáků.¹²⁶

Řádem se vyznamenávali vojáci armády SSSR, pohraničních a vnitřních vojsk, zaměstnanci státní bezpečnosti i cizinci za:

- významné výkony v bojových život ohrožujících podmínkách;
- vynikající vedení vojenských jednotek, útvarů a formací při bojových operacích;
- zvláštní odvalu a statečnost prokázanou při plnění zvláštní mise;
- statečnost projevenou při zajišťování národní bezpečnosti a nedotknutelnosti státní hranice SSSR;
- úspěšné akce vojenských jednotek, válečných lodí, útvarů atd., které porazily velmi silného nepřítele a přispěly ke konečnému vítězství.¹²⁷

Řád rudého praporu byl na uniformě umístěn na levé straně hrudi hned za *Řádem říjnové revoluce*.¹²⁸

Během své existence byl Řád udělen více než 581 300krát.¹²⁹

4.5 Řád Suvorova

V originále *Орден Суворова* bylo vysoké vojenské vyznamenání Sovětského svazu ustanovené v roce 1942, které se v upravené podobě dodnes uděluje (viz Další vývoj vojenských řádů v Ruské federaci, str. 58).

Řád byl zřízen Prezidiem Nejvyššího sovětu Sovětského svazu 29. července 1942 jako třístupňový řád v období těžkých bojů.¹³⁰ Řád I. třídy byl poprvé udělen 28. ledna 1943 vojevůdcům Rudé armády, kteří prokázali vysoké morálně-bojové vlastnosti, mezi nimi G. K. Žukov, A. M. Vasilevskij, A. I. Jeremenko, V. I. Čujkov a další. II. třída byla poprvé udělena Vasiliji A. Badanovi, jehož tankisté rozdrtili nepřátelské síly na Volze a Donu.¹³¹ Prvním nositelem Řádu III. třídy se stal Zinovij N. Garanin za způsobení těžkých škod přesile nepřátelských sil.¹³²

Řád Suvorova měl podobu vypouklé pěticípé hvězdy s kulatým medailonem uprostřed, na kterém se nacházel vyobrazení Suvorova z profilu s nápisem

¹²⁵ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 360.

¹²⁶ *Орден-Красного-Знамени.pdf* [online] [cit. 23.01.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/Frcvo>

¹²⁷ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 360.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Орден КРАСНОГО ЗНАМЕНИ – 1. [cit. 23.01.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/ORBan.html>

¹³⁰ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 29.

¹³¹ Tamtéž, s. 30.

¹³² Орден СУВОРОВА – 1. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OSuvor.html>

„АЛЕКСАНДР СУВОРОВ“. Třídy Řádu se od sebe odlišovaly barvou materiálu – I. třída měla zlatou hvězdu a šedý středový kruh, II. třída měla šedou hvězdu a zlatý středový kruh a III. třída byla celá šedá (viz obr. příloha WW.). Autorem podoby vyznamenání byl Petr I. Skokan.¹³³

Řád byl nazván na počest velkého vojevůdce Alexandra V. Suvorova (1730–1800), jenž se proslavil v 18. století. Je znám tím, že za celou svou vojenskou kariéru vedl 60 bitev a ani jednu neprohrál,¹³⁴ což z něj dělá ideální symbol pro vojevůdcovský řád.

Řád Suvorova se uděloval velitelům Rudé armády za vynikající úspěchy v řízení vojsk, vynikající organizaci bojových operací a rozhodnost a vytrvalost při jejich provádění, které vedly k významným vítězstvím.

I. třída Řádu se udělovala velitelům všech částí pozemní armády za:

- dokonale zorganizovanou operaci, při níž byl početně silnější nepřítel poražen s menšími silami;
- obratně provedený manévr, při němž došlo k obklíčení početné převahy nepřítele a k úplnému zničení jeho síly;
- projevení iniciativy a rozhodnosti při výběru místa hlavního útoku, při němž došlo k úspěchu;
- obratné vedení operace, v jejímž důsledku byl nepřítel poražen.

II. třída Řádu se udělovala velitelům sborů, divizí a brigád a náčelníkům štábů za:

- dobrou organizaci bojové akce, jež vedla k porážce nepřátelského sboru nebo divize;
- průlom moderních obranných linií nepřítele;
- dobrou organizaci obklíčení početně silnějšího nepřítele.

III. třída Řádu se udělovala velitelům pluků, praporů i rot a náčelníkům štábu za:

- organizaci boje a převzetí iniciativy při výběru okamžiku k rychlému útoku na přesilu nepřítele a jeho zničení.¹³⁵

Řád Suvorova se nosil na pravé straně hrudi, I. třída Řádu se nacházela před ostatními řády nošenými na pravé straně hrudi, Řád II. třídy se nacházel za *Řádem Bohdana Chmelnického I. třídy* a Řád III. třídy za *Řádem Bohdana Chmelnického II. třídy*.¹³⁶

¹³³ Tamtéž.

¹³⁴ Суворов Александр Васильевич – биография, личная жизнь и фото. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/8493/aleksandr-suvorov>

¹³⁵ КУЗНЁЦОВ, А. А. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 375–376.

¹³⁶ Орден СУВОРОВА – I. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OSuvor.html>

Za období let 1942–1945 byl *Řád Suvorova* I. třídy udělen 340krát, II. třídy 2100krát a III. třídy 300krát.¹³⁷

4.6 Řád Ušakova

Орден Ушакова byl sovětský vojenský řád udělovaný od roku 1944 a v upravené podobě se uděluje dodnes (viz Další vývoj vojenských řádů v Ruské federaci, str. 58).

Řád zřídil výnosem ze dne 3. března 1944 Nejvyšší sovět SSSR jako jedno z prvních námořních vyznamenání spolu s *Řádem Nachimova* (viz Řád Nachimova, str. 40). Řád měl dvě třídy, z nichž se uděloval nejprve II. a potom I. Prvním vyznamenaným *Řádem Ušakova* I. třídy se 25. září 1944 stal Arsenij G. Golovko, který během Velké vlastenecké války velel Severnímu loďstvu s úkolem chránit Rudou armádu z moře.¹³⁸

Vyznamenání dal podobu Boris M. Chomič. Jedná se o vypouklou pěticípou hvězdu s rozbíhavou paprskovitou plochou, v jejíž středu se nachází modrý kruhový medailon s vyobrazením Fjodora F. Ušakova s nápisem „АДМИРАЛ УШАКОВ“. Hvězda I. třídy byla stříbrná a vyobrazení Ušakova bylo zlaté a II. třída měla hvězdu zlatou a stříbrné vyobrazení Ušakova (viz obr. příloha YY.).¹³⁹

Fjodor F. Ušakov (1745–1817), na jehož počest byl Řád nazván, byl významný ruský admirál, zakladatel ruského vojenského námořního umění a průkopník útočné taktiky námořního boje.¹⁴⁰

Řád Ušakova se uděloval důstojníkům námořnictva za vynikající úspěchy při přípravě, vedení a zabezpečení aktivních námořních operací, které vedly k vítězství nad početní převahou nepřítele v bojích za vlast a každá třída měla svá specifika udělování.

Řád Ušakova I. třídy se uděloval důstojníkům námořnictva za:

- vynikající organizaci a vedení operací proti nepříteli na moři, které přinesly zničení sil nepřátelského loďstva nebo jeho pobřežních základen či opevnění;
- perfektně zorganizovanou a úspěšně dokončenou námořní operaci na nepřátelských komunikacích, která vedla ke zničení velkého počtu jeho válečných lodí a transportů;
- projevení iniciativy a rozhodnosti při vedení operace nebo bitvy, v jejímž důsledku byl poražen početně silnější nepřítel;

¹³⁷ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 31.

¹³⁸ Tamtéž, s. 46.

¹³⁹ Орден УШАКОВА. [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OUshak.html>

¹⁴⁰ Ушаков Федор Федорович – биография, личная жизнь и фото. [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/8494/fedor-ushakov>

- obratně a tajně zorganizovanou a provedenou velkou vyloďovací operací.¹⁴¹

Řád Ušakova II. třídy se uděloval důstojníkům námořnictva za:

- vynikající velení a úspěšnou akci v boji na moři s početní převahou nepřítele, která vedla ke zničení jeho značných sil;
- obratné, rychlé a odvážné nálety na nepřátelské základny a pobřežní zařízení, které vedly ke zničení velkých nepřátelských sil a prostředků;
- úspěšné a odvážné akce na komunikacích nepřítele, které vedly ke zničení jeho cenných lodí a transportů;
- vynikající organizaci a velení části flotily, která se účastnila velké vyloďovací operace, nebo za dobře organizovanou a úspěšně provedenou taktickou vyloďovací operací;
- úspěšné splnění bojového úkolu, jenž vyžadoval dovednou a přesnou organizaci součinnosti všech sil a prostředků flotily v boji, která vedla ke zničení významných sil nepřítele;
- vynikající vedení při poskytování podpory operacím, které vedly k významným bojovým úspěchům.¹⁴²

Řád Ušakova I. a II. třídy se nosil na pravé straně hrudi po *Řádu Suvorova* příslušné třídy.

Celkově bylo vyznamenáno *Řádem Ušakova* I. třídy 30 důstojníků a admirálů a II. třídy 180 důstojníků a admirálů.¹⁴³

4.7 Řád Kutuzova

V originále *Орден Кутузова* bylo jedno z nejvýznamnějších sovětských vojenských vyznamenání udělované od roku 1942, které se v pozměněné době uděluje dodnes (viz Další vývoj vojenských řádů v Ruské federaci, str. 58).

Řád byl zřízen v červenci 1942 výnosem prezidia Nejvyššího sovětu SSSR jako dvoustupňový a III. třída přibyla v únoru 1943. První udílení *Kutuzovova řádu* se konalo v lednu 1943, kdy I. třídou bylo vyznamenáno hned sedmnáct hlavních velitelů Rudé armády, především za vojenské operace v okolí města Stalingrad. Mezi nimi byli Georgij F. Zacharov, Ivan I. Fedjuninskij. II. třída byla udělena Alexandru I. Rodimcevovi a Semjonu K. Melnikovi. III. třídu obdrželi Michail T. Parfenov a Nazar P. Gubin.¹⁴⁴

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Орден УШАКОВА. [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OUshak.html>

¹⁴³ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 48.

¹⁴⁴ Орден КУТУЗОВА – 1. [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OKut.html>

Autorem návrhu *Kutuzovova řádu* byl malíř Nikolaj I. Moskaljov, který byl autorem mnoha dalších medailí a řádů Velké vlastenecké války. Řád měl podobu vypouklé pěticípé hvězdy s rozbíhavou paprskovitou plochou s kruhovým medailonem uprostřed s vyobrazením profilu vojevůdce Michaila I. Kutuzova s nápisem „МИХАИЛ КУТУЗОВ“. Třídy se od sebe lišily následovně: I. třída byla vyrobena ze zlata se zlatým vyobrazením Kutuzova a II. a III. třída byly vyrobeny ze stříbra a lišily se tím, že III. třída na sobě neměla bílý smalt (viz obr. příloha AAA.).¹⁴⁵

Vojevůdce Michail I. Kutuzov (1745–1813), nebyl na řád vybrán náhodou. Jako slavný vítěz nad Napoleonem ve Vlastenecké válce roku 1812 byl v mnohém vzorem pro vojáky bojující proti Němcům.

Odznak *Řádu Kutuzova* byl udělován velitelům armády a námořnictva za kvalifikovaně navržené a provedené vojenské operace frontového nebo armádního rozsahu, které vedly k vážné porážce nepřítele a zachování bojeschopnosti svých vojsk. Každá třída měla svá specifika udělování.

Řád Kutuzova I. třídy se uděloval velitelům frontů a armád, jejich zástupcům a náčelníkům štábů za:

- dobře promyšlenou a provedenou frontovou nebo armádní operaci, která vedla k porážce nepřítele;
- dobře navržený a provedený plán nuceného ústupu velkých formací s organizací masivních protiúderů, způsobení těžkých ztrát nepříteli a stažení vojsk Rudé armády na nové linie s malými ztrátami na technice, živé síle a plné bojové pohotovosti;
- obratnou organizaci operace velkých formací k boji s přesilou nepřítele, k vyčerpání jeho vojsk, zničení živé síly a techniky a k udržení jeho vojsk v neustálé pohotovosti k rozhodující ofenzívě.¹⁴⁶

Řád Kutuzova II. třídy se uděloval velitelům sborů, divizí, brigád a náčelníkům štábů za:

- výjimečnou vytrvalost při odražení náporu přesily nepřítele, udržování obsazených pozic, využívání dovedně organizovaných systémů palby, terénních, protiúderů vojska, tanků a letadel s následným přechodem do rozhodující a úspěšné ofenzívy;
- vytvoření převahy sil v rozhodující části obtížné bitvy, což vedlo k těžké porážce nepřítele;

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž.

- obratné vedení boje v obklíčení přesilou nepřátelských sil a organizaci průlomu s vyvedením svých vojsk z obklíčení v plné bojové pohotovosti;
- organizaci obratných akcí svých jednotek, které zajistily úspěšný boj proti tankové nebo letecké přesile nepřítele, způsobily mu velké škody a donutily ho ustoupit.¹⁴⁷

Řád Kutuzova III. třídy se uděloval velitelům pluků, praporů, rot a náčelníkům štábů za:

- iniciativu projevenou při vedení přiděleného boje a způsobení velké porážky nepříteli v důsledku náhlého a odvážného útoku;
- obsazení hlavního nepřátelského centra odporu s malými ztrátami na životech;
- organizaci obratného pronásledování ustupujícího nepřítele a jeho následnou porážku;
- odvážný útok na komunikace nepřítele a dobytí jeho týlových základen;
- dovedné vypracování plánu bitvy, který zajistil přesnou polohu všech zbraní a její úspěšný výsledek.¹⁴⁸

Ačkoli byl *Kutuzovův řád* vyloženě vojenským vyznamenáním, objevily se i případy, kdy bylo uděleno za činnost směřující k ochraně Rudé armády. Mezi takto vyznamenané patřili zaměstnanci různých lidových komisariátů. Mezi vyznamenanými byli také pracovníci NKVD, kontrarozvědky a dokonce i zahraniční velitelé, mezi nimi Omar Bradley – generál armády USA, Trafford Leigh-Mallory – vrchní maršál letectva Velké Británie a mnoho dalších.¹⁴⁹

Řád Kutuzova se nosil na pravé straně hrudi. *Řád Kutuzova* I. třídy byl umístěn za *Řádem Ušakova* I. třídy, *Řád Kutuzova* II. třídy byl umístěn za *Řádem Ušakova* II. třídy a *Řád Kutuzova* III. třídy za *Řádem Suvorova* III. třídy.

Během Velké vlastenecké války bylo uděleno celkem 669 I. třídy, 3325 II. třídy a 3328 III. třídy *Řádu*.¹⁵⁰

4.8 Řád Nachimova

Орден Нахимова byl řád udělovaný v Sovětském svazu od roku 1944 a v upravené podobě se uděluje dodnes (viz Další vývoj vojenských řádů v Ruské federaci, str. 58). Jednalo se o námořní obdobu *Řádu Suvorova* (viz *Řád Suvorova*, str. 35).

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 377.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ SURŽIK, D. V. *Nagrady vtoroj mirovoj vojny*. Moskva 2011. s. 65.

Řád byl zřízen se dvěma třídami prezidiem Nejvyššího sovětu Sovětského svazu 3. března 1944 v období velkých úspěchů pozemních i námořních sil.¹⁵¹ Řád *Nachimova* I. třídy byl poprvé udělen 16. května 1944 Petru A. Morgunovi za pomoc při osvobození Sevastopolu. Řád II. třídy byl udělen Nikolaji I. Vasinovi.¹⁵²

Autorem návrhu Řádu se stal Boris M. Chomič, a na tomto základě vznikla jeho výsledná podoba: vypouklá pěticípá rubínová hvězda s pěticípu kovovou podložní hvězdou a kotvami místo hrotů. Ve středu se nacházel medailon s vyobrazením Pavla S. *Nachimova* z profilu a nápisem „АДМИРАЛ НАХИМОВ“. I. a II. třída se odlišují od sebe materiálem. I. třída byla zlatá a II. třída stříbrná (viz obr. příloha CCC.).¹⁵³

Pavel S. *Nachimov* (1802–1855), po kterém Řád nese jméno, byl slavný ruský admirál, jenž se nejvíce proslavil během Krymské války (1853–1856), kdy velel eskadře Černomořské flotily a s její pomocí naprosto zničil osmanské loďstvo v největší námořní bitvě války, u Sinopu.¹⁵⁴

Řád Nachimova se uděloval důstojníkům námořnictva za vynikající úspěchy při přípravě, vedení a zabezpečení námořních operací, které vedly k odražení útočné operace nepřítele nebo k zabezpečení aktivních operací loďstva, způsobení značných škod nepříteli a zachování jeho hlavních sil.

Řád Nachimova I. třídy se uděluje za:

- dobře provedenou operaci na obranném postavení ve spolupráci všech sil loďstva, vedoucí k porážce námořních sil početně silnějšího nepřítele;
- odvážné a rozhodné osobní vedení akcí jednotlivých námořních formací a jednotek zapojených do bojů, které vedly ke zničení významných sil nepřítele;
- dobře organizovanou a dobře provedenou útočnou operaci, v jejímž důsledku nepřítel utrpěl velké ztráty;
- dobře organizované operace provádějící obranu základen a pobřeží;
- dobře organizovanou a provedenou operaci na pomoc křídlu Rudé armády prostřednictvím aktivních operací sil loďstva a námořních výsadků na pobřeží nepřítele.¹⁵⁵

Řád Nachimova II. třídy se uděluje za:

¹⁵¹ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 49.

¹⁵² Орден НАХИМОВА. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/ONahim.html>

¹⁵³ Tamtéž.

¹⁵⁴ Павел Степанович Нахимов – биография известного русского адмирала. [cit. 13.03.2023].

Dostupné z: <https://1url.cz/yrc0x>

¹⁵⁵ KUZNECOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 384.

- odvážné akce při obraně svých komunikací, základen a pobřeží, které vedly ke zničení významných sil nepřítele a zabránily splnění jeho cílů;
- organizované a odvážné akce při kladení min u pobřeží nepřítele, které vedly ke zničení cenných nepřátelských lodí;
- úspěšné splnění úkolu, při němž byla prokázána osobní odvaha.¹⁵⁶

Řád Nachimova I. a II. třídy se nosil na pravé straně hrudi po *Řádu Kutuzova* příslušných tříd.¹⁵⁷

V průběhu Velké vlastenecké války bylo *Řádem Nachimova* I. třídy vyznamenáno 70 osob a II. třídy 450.¹⁵⁸

4.9 Řád Bohdana Chmelnického

Rusky *Орден Богдана Хмельницкого* byl vojenským řádem v Sovětském svazu v letech 1943–1991.

Řád se třemi třídami byl zřízen výnosem Prezidia Nejvyššího sovětu SSSR 10. října 1943 na počest velkých vítězství vojsk Rudé armády.¹⁵⁹ I. třída Řádu byla udělena poprvé koncem roku 1943 Alexandru I. Banilovovi za aktivní účast při osvobození města Záporoží. Prvními nositeli II. třídy byli Viktor F. Bogdanovič, Andrej I. Kovtun-Stankevič, Vladimir I. Běloděd a další. III. třída byla poprvé udělena Konstantinu I. Voronkinovi a Alexeji T. Rybinovi.¹⁶⁰

Podle návrhu Alexandra S. Pasčenka dostal Řád podobu vypouklé pěticípé hvězdy, jejíž povrch byl tvořen rozbíhavými paprsky. Střed hvězdy tvoří kruh ve středu s reliéfním vyobrazením Bohdana Chmelnického s nápisem „БОГДАН ХМЕЛНИЦКИЙ“. I. třída Řádu měla zlatou spodní hvězdu a kruh ve středu, II. třída měla zlatý pouze středový kruh a III. byla celá ve stříbře (viz obr. příloha EEE.).¹⁶¹

Řád byl nazván na počest slavného ukrajinského hrdiny Bohdana Chmelnického, jenž byl v letech 1648–1654 vůdcem boje proti polsko-litevské nadvládě na Ukrajině. Výběr symbolu nebyl náhodný, neboť v době zavedení Řádů Rudá armáda zahájila boj za osvobození ukrajinských měst.¹⁶²

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Орден НАХИМОВА. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/ONahim.html>

¹⁵⁸ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 50.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 39.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 40-41.

¹⁶¹ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 380.

¹⁶² KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 39.

Tento Řád se uděloval velitelům a vojákům Rudé armády, námořnictva, velitelům partyzánských oddílů a partyzánům, kteří se vyznamenali v bojích za osvobození sovětské země od německých okupantů.¹⁶³

I. třída se udělovala velitelům frontů, lod'stev, armád, flotil a velitelům partyzánských oddílů za:

- úspěšnou operaci, provedenou obratným manévrováním, jejímž výsledkem bylo osvobození oblasti, města či vesnice;
- operaci, vedenou partyzánskými oddíly, jejímž výsledkem byla porážka velitelství vojsk nepřítele, dobytí jeho vojenské základny a zničení velkých transportů.¹⁶⁴

II. třída se udělovala velitelům sborů, divizí, brigád a pluků a velitelům partyzánských oddílů za:

- prolomení nepřátelského opevněného pásma a následný hluboký vpád do jeho týlu, v jehož důsledku byly vážně narušeny nepřátelské komunikace a způsobeny vážné škody na jeho týlových zásobovacích základnách;
- dovedně zorganizovanou a úspěšnou operaci partyzánského oddílu, jejímž výsledkem byla porážka nepřátelské pevnosti a vyhlazení nepřátelské posádky.¹⁶⁵

III. třída Řádu se udělovala vojákům od řadových po velitele praporů, velitelům partyzánských oddílů a partyzánům za:

- iniciativu prokázanou při provádění bojové operace, která zajistila porážku nepřítele nebo dobytí území;
- odvalu a vynalézavost projevené velitelem partyzánského oddílu, která zajistila úspěch bojové operace, způsobení těžkých škod nepříteli a narušení jeho vojenských aktivit;
- osobní iniciativu, odvalu a vytrvalost při plnění bojového úkolu, který přispěl k úspěchu operace prováděné jednotkou nebo partyzánským oddílem.¹⁶⁶

*Řád Bohdana Chmelnického se nosil na pravé straně hrudi za Řádem Kutuzova příslušné třídy.*¹⁶⁷

*Řádem Bohdana Chmelnického I. třídy bylo oceněno 313 lidí a 10 jednotek, II. třídy 1540 lidí a 850 jednotek a III. třídy 5522 lidí a 216 jednotek.*¹⁶⁸

¹⁶³ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 379.

¹⁶⁴ Tamtéž.

¹⁶⁵ Tamtéž.

¹⁶⁶ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 380.

¹⁶⁷ Орден Богдана Хмельницкого. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: http://cris9.auers.ru/ussr_hmelnizkiy.htm

¹⁶⁸ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 380.

Od roku 1991 se Řád neudílí, ale jeho dědictví převzala Ukrajina, když 3. května 1995 prezident Leonid Kučma zavedl řád se stejným názvem.¹⁶⁹

4.10 Řád Alexandra Něvského – Sovětský svaz

Орден Александра Невского bylo sovětské vojenské vyznamenání udílené od roku 1942. V upravené podobě se uděluje dodnes (viz Další vývoj vojenských řádů v Ruské federaci, str. 58).

Sovětský *Řád Alexandra Něvského* byl zaveden výnosem prezidia Nejvyššího sovětu Sovětského svazu 29. července 1942 spolu s *Řádem Suvorova*. Prvním oceněným *Řádem Alexandra Něvského* se stal Ivan N. Ruban za nalákání velké nepřátelské síly do léčky.¹⁷⁰

Autorem návrhu Řádu se stal Igor S. Teljatnikov. Podle něho dostal podobu vypouklé červené pěticípé hvězdy ve středu s portrétem Alexandra Něvského a nápisem „АЛЕКСАНДР НЕВСКИЙ“ v kruhu (viz obr. příloha GGG.).¹⁷¹

Svou symbolikou Řád navazuje na tradici zobrazování slavného vojevůdce Alexandra Něvského na ruských vyznamenáních.

Řád Alexandra Něvského se uděluje velitelům divizí, brigád, pluků, praporů, rot a čet za:

- splnění bojového úkolu, který vedl ke zničení většiny nepřátel v přesile;
- velení dělostřelecké jednotce nebo útvaru, který rychle potlačil dělostřelectvo nepřítele, které mělo přesilu;
- velení tankové jednotce, která úspěšně dokončila bojovou operaci a způsobila těžké škody;
- velení letecké jednotce, která po vytrvalém a úspěšném provedení řady bojových výpadů způsobila těžké škody;
- rychlou akci a iniciativu při narušování nebo ničení nepřátelských ženižních staveb;
- obratné a rychlé provedení vylodovací operace s co nejmenšími ztrátami vlastních jednotek.¹⁷²

¹⁶⁹ Орден Богдана Хмельницкого в СССР и Украине | Черёмин А.А. Книги по истории. | Дзен. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://dzen.ru/a/YNu866xIz17Dw5yE>

¹⁷⁰ Орден АЛЕКСАНДРА НЕВСКОГО – 1. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/ONevsk.html>

¹⁷¹ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 378.

¹⁷² Tamtéž.

Řád Alexandra Něvského se nosil na pravé straně hrudi po *Řádu Bohdana Chmelnického* III. třídy.¹⁷³

Za mimořádné činy v rámci bojových akcí byl *Řád Alexandra Něvského* udělen celkem 40 000 osob a útvarů.¹⁷⁴

4.11 Řád vlastenecké války

V originále *Орден Отечественной войны* byl první vojenský řád Sovětského svazu, jenž byl ustanoven za Velké vlastenecké války v roce 1942 a udělován do roku 1991.¹⁷⁵

Řád byl zřízen prezidiem Nejvyššího sovětu SSSR 20. května 1942 a jako první sovětský řád byl rozdělen na dvě třídy, z čehož byla I. třída vyšší. Prvním vyznamenaným se stal velitel dělostřeleckého pluku kapitán Ivan I. Kriklij¹⁷⁶ za výjimečnou odvahu.¹⁷⁷

Podoba Řádu byla vytvořena podle návrhu, na němž se podíleli umělci A. I. Kuzněcov a Sergej I. Dmitrijev na objednávku J. V. Stalina. Původně měl nést název „za vojenskou statečnost“, ale nakonec byl pojmenován „*vlastenecké války*“. Vyznamenání mělo formu pěticípé hvězdy pokryté rubínovým smaltem, která měla za sebou další kovovou pěticípou hvězdu – u I. třídy byla zlato-stříbrná a u II. třídy stříbrná. Hlavní motivem byly srp a kladivo s nápisem okolo: „ОТЕЧЕСТВЕННАЯ ВОЙНА“ (viz obr. příloha HHH.). Všechny využitě symboly vyjadřují jasný vojenský význam Řádu – rudá pěticípá hvězda jako symbol Rudé armády a zkřížená puška s šavlí jako symbol války.¹⁷⁸

Vyznamenání mohlo být uděleno řadovému i velícímu personálu Rudé armády, jednotkám NKVD a oddílům partyzánů, jež prokázaly statečnost, vytrvalost a odvahu v bitvách za sovětskou vlast, nebo svými činy přispěly k úspěchu vojenských operací ve Velké vlastenecké válce. Každá třída měla svá specifika udělování.

Řád vlastenecké války I. třídy se uděloval vojákovi, který, například:

- ve vzdušném boji jako člen posádky sestřelil: 4 těžké bombardéry, 3 stíhací letouny, 5 dálkových bombardérů;
- se účastnil 20 úspěšných bojových letů na těžkém bombardéru a 60 na stíhacím letounu;

¹⁷³ Орден АЛЕКСАНДРА НЕВСКОГО – 1. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/ONevsk.html>

¹⁷⁴ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 35.

¹⁷⁵ Tamtéž, s. 36.

¹⁷⁶ Konkrétně obdržel I. stupeň tohoto vyznamenání.

¹⁷⁷ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 36.

¹⁷⁸ Орден Отечественной войны. [cit. 24.01.2023]. Dostupné z: http://cris9.auers.ru/ussr_otchestvennajvoyna.htm

- pod nepřátelskou palbou evakuoval z bojiště nejméně 3 tanky zasažené nepřítelem;
- potlačil dělostřeleckou palbou nejméně 5 nepřátelských baterií;
- při velení jednotce nebo pododdílu zničil nepřítele s početní převahou;
- pod nepřátelskou palbou stavěl mosty nebo opravoval přechody, které byly zničeny nepřítelem;
- na základě osobního průzkumu našel slabá místa nepřátelské obrany a pomohl tak jednotkám vstoupit do týlu nepřítele;
- zasáhl a následně zničil obzvláště důležitý objekt za nepřátelskými liniemi.¹⁷⁹

Řád vlastenecké války II. třídy se uděloval vojákovi, který, například:

- ve vzdušném boji jako člen posádky sestřelil: 3 těžké bombardéry, 2 stíhací letouny, 4 dálkové bombardéry;
- se účastnil 15 úspěšných bojových letů na těžkém bombardéru a 50 na stíhacím letounu;
- ukořistil nepřátelský letoun a použil ho v boji;
- osobně zničil 1 těžký nepřátelský tank nebo 2 lehké, nebo jako člen posádky pomohl zničit 2 těžké a 3 lehké tanky;
- zničil minimálně 2 nepřátelské letouny dělostřeleckou palbou;
- pod nepřátelskou palbou evakuoval z bojiště 2 tanky zasažené nepřítelem;
- zničil nepřátelský tank na bojišti nebo za nepřátelskou linií pomocí granátů, zápalných lahví nebo výbušnin;
- včasným odhalením nepřítele zabránil útoku na loď nebo základnu.

Podle stanovených pravidel se *Řád vlastenecké války* I. třídy nosil na pravé straně hrudi po *Řádu Alexandra Něvského* a II. třída se nosila na stejné straně po *Řádu vlastenecké války* I. třídy.¹⁸⁰

Řád byl velmi oblíbený a ceněný, neboť jako jediné sovětské vyznamenání se po smrti jeho nositele nemusel vracet státu a zůstával v rodině.¹⁸¹

Celkově bylo tímto Řádem vyznamenáno 1 350 000 osob z toho I. třídou 350 000 a II. třídou více než 1 000 000 hrdinů.¹⁸²

Řád vlastenecké války se uděloval během konfliktu a krátce po něm. Další udělování proběhlo 11. března 1985 v rámci 40. výročí konce války a byli jím oceněni veteráni.¹⁸³

¹⁷⁹ KUZNĚCOV, A. A.. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 374.

¹⁸⁰ Tamtéž.

¹⁸¹ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 38.

¹⁸² Tamtéž.

¹⁸³ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 375.

4.12 Řád rudé hvězdy

Rusky *Орден красной звезды* byl spolu s *Řádem Lenina* jedním z prvních sovětských vojenských řádu existujících v letech 1930 až 1991.

Nejvyšší sovět SSSR ho zřídil 6. dubna 1930 jako ocenění za zásluhy na obraně státu a zajištění jeho bezpečí v době války i míru. Podobu Řádu vytvořili v moskevské továrně Goznak umělec Viktor K. Kuprijanov a sochař Vladimir V. Goleneckij.

Jak název napovídá, Řád měl podobu pěticípé hvězdy pokryté červeným rubínovým smaltem s kruhovým medailonem uprostřed, kde ne nachází rudoarmějce a okolo něj byl nápis „ПРОЛЕТАРИИ ВСЕХ СТРАН, СОЕДИНЯЙТЕСЬ!“ a ve spodu medailonu byl nápis „СССР“ (viz obr. příloha JJJ.). Celý vzhled Řádu zdůrazňuje jeho vojenský charakter – pěticípá hvězda i rudoarmějce byli vnímáni jako symboly Rudé armády.¹⁸⁴ Kromě pár změn zůstala podoba vyznamenání až do svého zániku v roce 1991 stejná.

Řád měl pouze jednu třídu, ale mohl být udělen vícekrát – nejvyšší počet udělených *Řádů rudé hvězdy* jedné osobě byl šest. Ocenění mohli být jednotlivci i kolektivi za:

- osobní odvalu a statečnost v boji;
- úspěšné bojové operace vojenských jednotek a útvarů, v jejichž důsledku nepřítel utrpěl značné škody;
- zásluhy o zajištění národní bezpečnosti a nedotknutelnosti hranice SSSR;
- odvalu a statečnost prokázanou při výkonu vojenské nebo služební povinnosti v podmínkách ohrožení života;
- příkladné plnění zvláštních úkolů velitelství a další mírové výkony;
- zásluhy o udržení vysoké bojové pohotovosti vojsk SSSR;
- služby v oblasti rozvoje vojenské vědy a techniky pro ozbrojené síly SSSR;
- služby při posilování obranyschopnosti socialistických států.¹⁸⁵

Vyznamenání byli i příslušníci cizích států, například během Velké vlastenecké války bylo vyznamenáno 182 cizinců.¹⁸⁶

Řád rudé hvězdy se nosil na pravé straně hrudi¹⁸⁷ mezi jinými sovětskými řády a obvykle byl umístěn po *Řádu vlastenecké války* II. třídy.¹⁸⁸

¹⁸⁴ Советская Армия. Боевые награды. Часть 3. Орден Красной Звезды. In: *Дзен | Блогерская платформа* [online] [cit. 22.01.2023]. Dostupné z: <https://dzen.ru/a/Y3nqruN6nRRMIN8g>

¹⁸⁵ КУЗНЁЦОВ, А. А. *Награды*. Moskva 1998, s. 362.

¹⁸⁶ Иностранцы награжденные орденом Красной Звезды. [cit. 22.01.2023]. Dostupné z: <https://bibliotekar.ru/3-1-6-orden-krasnoy-zvezdy/25.htm>

¹⁸⁷ Do června 1943 se nosil na levé straně.

¹⁸⁸ SURŽIK, D. V. *Награды второй мировой войны*. Moskva 2011. s. 55.

Vyznamenání je považováno za jedno z nejudělovanějších v celé historii Sovětského svazu. Do začátku války jím bylo vyznamenáno 21 500 lidí a během ní byl udělen více jak 2 860 000krát.¹⁸⁹

4.13 Řád „Za službu vlasti v ozbrojených silách SSSR“

Орден „За службу Родине в Вооружённых Силах СССР“ bylo vojenské vyznamenání Sovětského svazu existující v letech 1974 až 1991.

Bylo zřízeno 28. října 1974 výnosem prezidia Nejvyššího sovětu SSSR a poprvé se udílelo 17. února 1975, kdy jím byla vyznamenána velká skupina důstojníků, generálů a admirálů za zásluhy o výcvik vojsk a za zvládnutí nové techniky. Prvními nositeli všech tříd Řádu se v roce 1982 stali generálplukovník Ivan G. Zavjalov, generálmajor Ivan K. Kolodjažnij, generálmajor Vladimir P. Ščerbakov a kapitán Vasilij A. Porošina.¹⁹⁰

Vyznamenání se dělilo na tři třídy, z nichž se uděloval nejprve III., potom II. a nakonec I.

Autorem vizuální podoby Řádu se stal umělec Leonid D. Pilipenko – dvě čtyřcípé hvězdy položené na sobě ve středu s kruhovým znakem s pěticípou hvězdou ve středu a nápisem „ЗА СЛУЖБУ РОДИНЕ В ВС СССР“ (viz obr. příloha KKK.). Třídy Řádu se odlišovaly podle míry pozlacení – I. třída byla pozlacená nejvíce, II. méně a třetí vůbec.¹⁹¹ Na Řádu se ještě objevují atributy, které byly symboly všech částí armády Sovětského svazu: kotva – námořnictvo, zkřížené rakety – pozemní vojsko a křídla – letectvo.

Řád se uděloval vojákům Sovětské armády, námořnictvu a pohraniční strážci za:

- úspěchy v bojové a politické přípravě, udržování vysoké bojové připravenosti vojsk a zvládnutí nové bojové techniky;
- statečnost a obětavost při výkonu vojenské služby;
- úspěšné plnění zvláštních úkolů;
- vynikající výkon ve službě;
- další zásluhy o vlast během služby v ozbrojených silách SSSR.¹⁹²

Řád „Za službu vlasti v ozbrojených silách SSSR“ se nosil na pravé straně hrudi po Řádu rudé hvězdy a byl umístěn v pořadí tříd.

¹⁸⁹ KUZNĚCOV, A. A. *Nagrady*. Moskva 1998, s. 362.

¹⁹⁰ Tamtéž, s. 400.

¹⁹¹ Tamtéž, s. 399–400.

¹⁹² Tamtéž, s. 399.

Za 17 let existence bylo Řádem vyznamenáno okolo 69 000 osob, z toho pouze 13¹⁹³ bylo vyznamenáno všemi třemi třídami, což dělá z *Řádu „Za službu vlasti v ozbrojených silách SSSR“* I. třídy nejvzácnější sovětské vojenské vyznamenání. Více než 589 lidí obdrželo II. třídu a přibližně 64 000 obdrželo III. třídu.¹⁹⁴

4.14 Řád slávy

Орден Славы byl vysokým vyznamenáním SSSR, které existovalo v letech 1943 až 1991.

Nejvyšší sovět SSSR Řád zřídil 8. listopadu 1943¹⁹⁵ jako nástupce *Řádu sv. Jiří*, od kterého převzal stuhu. Vyznamenání bylo rozděleno na tři třídy, z nichž se udělovala nejprve III., potom II. a nakonec I.¹⁹⁶ Prvními nositeli všech tříd *Řádu slávy* se stali obránci Leningradu, a četaři 63. gardové střelecké divize Nikolaj A. Zaletjov a Viktor S. Ivanov.¹⁹⁷ Jednalo se o poslední tzv. „pozemní“ řád, protože později vznikají už jen „námořní“ řády *Suvorova a Nachimova*.¹⁹⁸

Náčrt na konečnou podobu Řádu byl vybrán samotným J. V. Stalinem, jenž se rozhodl pro skicu umělce Nikolaje I. Moskaljova, autora dalších sovětských vyznamenání. Po celou dobu existence zůstal jeho vzhled stejný – kovová pěticípá hvězda, uprostřed s medailonem, na němž se nachází vyobrazení Spasské věže a nápis „СЛАВА“. I. třída byla celá pozlacená, II. třída měla postříbřenou hvězdu a pozlacený medailon a III. třída vyznamenání byla celá postříbřená (viz obrazová příloha LLL).¹⁹⁹ Symbolika jedné z věží Kremle byla patrně stejná jako u *Řádu „Vítězství“* (viz Řád „Vítězství“, 32).

Řád slávy se uděloval řadovým vojákům a poddůstojníkům Rudé armády, i osobám v leteckém sboru v hodnosti podporučíka, kteří během boje za sovětskou vlast prokázali hrdinské činy, odvahu a neohroženost, konkrétně:

- zničení nejméně dvou nepřátelských tanků palbou z protitankového děla;
- za záchranu praporu své jednotky před zajištěním nepřítelem;

¹⁹³ Některé zdroje uvádí i pouhých 8 oceněných.

¹⁹⁴ Орден „За службу Родине в Вооруженных силах СССР“ – Статьи – Газета „Красное знамя“ Киржачского района Владимирской области. [cit. 02.02.2023]. Dostupné z: <https://kr-znam.ru/articles/media/2020/11/20/orden-za-sluzhbu-rodine-v-vooruzhennyih-silah-sssr/>

¹⁹⁵ Ve stejný den byl zřízen i *Řád „Vítězství“*.

¹⁹⁶ KOLÁŘ, M. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha 1974, s. 43.

¹⁹⁷ Tamtéž.

¹⁹⁸ Государственный объединённый музей-заповедник истории Дальнего Востока имени В.К.

Арсеньева Орден Славы. [cit. 26.01.2023]. Dostupné z: <https://arseniev.org/orden-slavy/>

¹⁹⁹ Tamtéž.

- pohrdnutí nebezpečím a průnik do nepřátelské pevnosti (bunkru, zákopu nebo zemljanky) s následným zničením jeho posádky;
- osobní zajetí nepřátelského důstojníka;
- sestřelení nepřátelského letadla osobní zbraní;
- záchranu svého velitele před hrozícím nebezpečím s nasazením vlastního života;
- poskytnutí pomoci raněným během několika bojů;
- zničení 2–4 nepřátelských stíhacích letounů nebo 3–6 bombardovacích letounů;
- úspěšnou průzkumnou misi, ve které byly získány cenné údaje o nepříteli.²⁰⁰

Na uniformě se Řád nachází na levé straně hrudi mezi ostatními vyznamenáními a třídy se řadí od nejvyšší po nejnižší.²⁰¹

Během Velké vlastenecké války bylo celkově vyznamenáno: *Řádem slávy* I. třídy 2 200 vojáků, *Řádem* II. třídy 46 000 vojáků a III. třídou 868 000 vojáků.²⁰²

5. Systém udělování vyznamenání v Ruské federaci

Současná Ruská federace, která vznikla v roce 1991, začala svůj systém vyznamenání tvořit postupně. Po rozpadu Sovětského svazu byla zrušena některá stará vyznamenání a na jejich místě vznikala nová anebo se upravovala ta sovětská.

Vyznamenání v současném Rusku zahrnují řády, medaile a odznaky, které jsou nejvyšší možnou odměnou pro obyvatele Ruska, cizince i různé organizace, místa, vojenské útvary atd. za zvláštní zásluhy v oblasti státní správy, hospodářství, při upevňování právního státu, ochrany zdraví a života, ochrany práv a svobod občanů, za významný přínos k obraně vlasti a zajištění bezpečnosti státu, sociálního, hospodářského a technického rozvoje Ruské federace, rozvoje kultury, umění, vědy, vzdělání, tělesné kultury a sportu, duchovního a mravního rozvoje.²⁰³

Současný systém udělování vyznamenání upravuje výnos č. 1099 prezidenta Ruské federace ze 7. září 2010 „*O opatřeních ke zlepšení systému státních vyznamenání Ruské federace*“ („*О мерах по совершенствованию государственной наградной системы Российской Федерации*“). 19. listopadu 2021 došlo výnosem č. 665 „*O některých opatřeních ke zlepšení systému státních vyznamenání Ruské federace*“ („*О некоторых мерах по совершенствованию государственной наградной системы Российской Федерации*“).

²⁰⁰ КУЗНЁЦОВ, А. А. *Награды*. Moskva 1998, s. 380–381.

²⁰¹ Орден СЛАВЫ – 1. [cit. 26.01.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/OSlava.html>

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Указ Президента Российской Федерации от 07.09.2010 г. № 1099. In: *Президент России* [online]. 27. 02. 2023 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/31716>

Федерации“) k jeho drobným úpravám. Celý dokument v sobě obsahuje popis a status všech vyznamenání, udílených v současném Rusku a základní pravidla a poznámky k nim.²⁰⁴

Mezi taková pravidla patří:

- Vyznamenání předává prezident Ruské federace, ale s jeho souhlasem můžou vyznamenání předat také: premiér Ruské federace, předseda Rady federace, předseda Státní dumy Federálního shromáždění RF, předseda ústavního soudu RF, předseda Národní banky RF, velitelé vojenských útvarů i vedoucí státních korporací jako Rosatom, Roskosmos a další.
- Oceněnému jsou vyznamenání a dokumenty s ním spojené, předány na slavnostní akci, jež se nemá konat déle než tři měsíce od doby, kdy bylo oznámeno udělení ocenění.
- Vyznamenání a dokumenty k nim se po smrti vlastníka dávají do ochrany dětem, manželkám, rodičům nebo vnukům. Pokud se nikdo takový nenajde, vyznamenání se vrací státu. Těmto členům rodiny se předávají i vyznamenání udělená „in memoriam“.
- Za ochranu a nakládání s udělenými vyznamenáními nese odpovědnost oceněný. Na jeho žádost zvláštní komisi může být jeho ocenění umístěno do ochrany městského nebo státního muzea nebo do agentury zabývající se ochranou cenných věcí „Гохран России“ bez možnosti navrácení zpátky.
- Pokud oceněný své vyznamenání ztratí v rámci vojenských operací, v důsledku mimořádných situací nebo trestných činů spáchaných proti němu, může mu být po rozhodnutí Komise vydán jeho duplikát.
- Pokud se jedná o vojenské vyznamenání, může se v plné podobě nosit pouze na uniformě.
- Pro každodenní nošení na civilním obleku se využívají rozety stuh těchto vyznamenání, umístěných na levé straně hrudi.
- Rozhodnutí o udělení státních vyznamenání spolkům, vojenským jednotkám, vojenským vzdělávacím organizacím a vojenským zdravotnickým organizacím přijímá prezident Ruské federace na základě podání žádosti vedoucích federálních výkonných orgánů a federálních státních orgánů, které zajišťují vojenskou službu.
- Nejvyšší a čestné tituly Ruské federace zřizuje prezident Ruské federace.
- Návrhy na zřízení státních vyznamenání posuzuje Komise před jejich předložením prezidentu Ruské federace.

²⁰⁴ Tamtéž.

- Při zřizování nového státního vyznamenání je třeba dodržovat heraldické a historické tradice systémů státních vyznamenání Ruské federace, SSSR a Ruského impéria.²⁰⁵

Jako potvrzující dokument k vyznamenání dostává oceněný tzv. „*Osvědčení o státním vyznamenání Ruské federace*“ („*Удостоверение к ордена государственной награде Российской Федерации*“) v podobě malé tmavě červené knížečky na obálce se znakem Ruské federace a uvnitř se jménem vyznamenaného a názvem ocenění, které dostal (viz obrazová příloha MMM.).

Tento výnos definuje i pořadí vyznamenání podle jejich statusu. Následuje výčet řádů udělovaných v Ruské federaci seřazených podle statusu.

5.1 Řád sv. Ondřeje – Ruská federace

V originále *Орден Святого апостола Андрея Первозванного* je následovníkem ruského imperiálního Řádu se stejným názvem, který v roce 1698 nebo 1699 založil car Petr I. (viz Řád sv. Ondřeje – Ruské impérium, str. 17) a v současné době je nejvyšším řádem Ruské federace.²⁰⁶

Řád obnovil výnosem z 1. července 1998 prezident Ruské federace Boris N. Jelcin jako nejvyšší řád nového státu a mezi prvními oceněnými byli literární vědec Dmitrij S. Lichačov, konstruktér zbraní Michail T. Kalašnikov, bývalý prezident Kazachstánu Nursultan Nazarbajev a spisovatel Alexandr I. Solženicyn.²⁰⁷

Řád byl obnoven ve své předrevoluční podobě (viz obr. příloha NNN.–PPP.) s jedinou úpravou orlice a nápisu na hvězdě, kde je moderním pravopisem napsáno „ЗА БЕРУ И ВЕРНОСТЬ“ (viz Řád sv. Ondřeje – Ruské impérium, str. 17).

Symbolika Řádu zůstala zachována z dob Ruského impéria – Apoštol Ondřej, jenž se vydal do zemí, kde později vznikl ruský stát, a jehož car Petr I. Veliký ho považoval za svého patrona (viz Řád sv. Ondřeje – Ruské impérium, str. 17).

Řád sv. Ondřeje se uděluje významným činitelům, vojevůdcům, představitelům vědy, kultury, umění atd., kteří přispívají k prosperitě, velikosti a slávě Ruska a zajišťují jeho národní bezpečnost a suverenitu. Řádem může být oceněn i cizinec.²⁰⁸

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Орден Святого апостола Андрея Первозванного. [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rf/orden-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo.php>

²⁰⁷ Кто был первым кавалером ордена Святого апостола Андрея Первозванного. [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <https://www.pnp.ru/social/kto-byл-pervym-kavalerom-ordena-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo.html>

²⁰⁸ Указ Президента Российской Федерации от 07.09.2010 г. № 1099. In: *Президент России* [online]. 27.02. 2023 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/31716>

I způsob nošení všech insignií Řádu byl zachován z dob Ruského impéria (viz Řád sv. Ondřeje – Ruské impérium, str. 17).

Do roku 2023 byl Řád udělen 25 osobám – mezi ně patří: patriarcha Kirill, ministr obrany Sergej K. Šojgu či čínský prezident Si Ťin-pching.²⁰⁹

Po udělení Řádu se ještě zhotovuje portrét vyznamenaného, jenž je vystaven ve Státním ústředním muzeu novodobých dějin Ruska.²¹⁰

5.2 Řád sv. Jiří – Ruská federace

Rusky *Орден Святого Георгия* je následovníkem významného vysokého vyznamenání z dob Ruského impéria, založeného v roce 1769 Kateřinou II. Nyní se jedná o jeden z nejvyšších vojenských řádů Ruska.

Obnoven byl 8. srpna 2000 výnosem prezidenta Ruské federace Vladimira Putina a prvním oceněným se stal Sergej A. Makarov.²¹¹ Řád byl zaveden se čtyřmi třídami, z nichž nejvyšší je I.

Řád i se všemi jeho insigniemi se do systému ruských vyznamenání vrátil ve své původní předrevoluční podobě (viz obr. příloha č. QQQ.–TTT.).

Symbolika Řádu navazuje na tu původní z dob Ruského impéria (viz Řád sv. Jiří – Ruské impérium, str. 19).

Řád svatého Jiří se uděluje vojákům z řad vyšších a vysokých důstojníků za bojové operace na obranu vlasti při napadení vnějším nepřítelem, které skončily úplnou porážkou nepřítele, a také nižším důstojníkům, kteří při vojenských operacích na obranu vlasti prokázali osobní odvahu.²¹²

Řád si zachoval stejný způsob nošení jako z dob Ruského impéria (viz Řád sv. Jiří – Ruské impérium, str. 19).

Do roku 2023 nebyl nikdo vyznamenán *Řádem sv. Jiří* I. třídy, II. třída byla udělena třem lidem, III. dvěma lidem (jedním z nich je Valerij V. Gerasimov) a IV. 23 lidem.²¹³

²⁰⁹ 7 интересных фактов об интернете. [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <https://cdn.vimeo.tv/embed/?vid=8064ac7d578a1db6e548>

²¹⁰ Указ Президента Российской Федерации от 07.09.2010 г. № 1099. In: *Президент России* [online]. 27. 02. 2023 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/31716>

²¹¹ Орден Святого Георгия Российской Федерации | это... Что такое Орден Святого Георгия Российской Федерации? In: *Словари и энциклопедии на Академике* [online] [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/285443>

²¹² Tamtéž.

²¹³ Орден Святого Георгия (Российская Федерация) – Википедия с видео // WIKI 2. [cit. 17.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/PrPK3>

5.3 Řád „Za zásluhy o vlast“

Орден „За заслуги перед Отечеством“ je vysoký řád Ruské federace, jenž je po *Řádu sv. Ondřeje* druhým nejvýznamnějším řádem Federace. Svým statusem navazuje na *Řád sv. Vladimíra* z dob Ruského impéria (viz *Řád sv. Vladimíra*, str. 21).

Řád „Za zásluhy o vlast“ byl zřízen 2. března 1994 spolu s dalšími dvěma státními vyznamenáními – *Řádem „Za vojenské zásluhy“* a *Řádem „Za odvalu“* a mezi prvními byl 29. května 1995 oceněn IV. třídou Ilja S. Glazunov, ruský malíř, scénograf a pedagog.²¹⁴

Podobu *Řádu* vytvořil hlavní umělec mincovny v Petrohradu Alexandr V. Baklanov. Skládá se z řádového odznaku, hvězdy a stuhy. Řádový odznak má podobu rovnoramenného kříže pokrytého rubínovým smaltem, na kterém je ve středu umístěn zlatý státní znak. Když je *Řád* udělen vojenskému činiteli, je odznak opatřen dvěma zkříženými meči. Hvězda *Řádu* je stříbrná a osmicípá. Ve středu hvězdy je umístěn stříbrný medailon s vyobrazením státního znaku Ruské federace a nápisem „ПОЛІБА, ЧЕСТЬ И СЛАВА“. Stuha *Řádu* je celá tmavě červená a široká 45 cm.²¹⁵

Řád „Za zásluhy o vlast“ se uděluje občanům za zvláštní zásluhy o upevnění ruské státnosti, sociální a hospodářský rozvoj země, její vědecký výzkum, rozvoj kultury a umění, vynikající sportovní úspěchy, upevnění míru, přátelství a spolupráce mezi národy a za významný přínos k posílení obranyschopnosti země. Vojenskému personálu se *Řád* uděluje za vynikající službu v bojových operacích.²¹⁶

I. třída se skládá s velkostuhy s odznakem, která se nosí přes pravé rameno, a hvězdy (viz obr. příloha UUU.), jež se nosí na levé straně hrudi pod hvězdou *Řádu sv. Jiří*. II. třída má odznak na stuze nosící se kolem krku a hvězdy (viz obr. příloha VVV.) nacházející se na stejném místě jako v případě I. třídy. III. třída se skládá z odznaku na stuze (viz obr. příloha č. WWW.), nosí se kolem krku. IV. třída *Řádu „Za zásluhy o vlast“* má odznak pověšený na stuze (viz obr. příloha XXX.), který se nosí na levé straně hrudi za odznakem *Řádu sv. Jiří* IV. třídy.

Řádová symbolika se nese v duchu státních symbolů (státní znak) a návratu k tradičnímu řádovému tvaru (rovnoramenný kříž).

²¹⁴ Кавалеры Ордена За заслуги перед Отечеством. [cit. 17.03.2023]. Dostupné z: <http://gosnagrada.ru/orderzaslugiotechkav.htm>

²¹⁵ Указ Президента Российской Федерации от 07.09.2010 г. № 1099. In: *Президент России* [online]. 27.02. 2023 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/31716>

²¹⁶ Tamtéž.

K roku 2023 je celkově 47 oceněných osob *Řádem „Za služby vlasti“*. Mezi nositeli tohoto Řádu jsou i ruský ministr zahraničí Sergej V. Lavrov, náčelník generálního štábu ozbrojených sil Ruské federace V. V. Gerasimov a ruský ministr obrany S. K. Šojgu.²¹⁷

5.4 Řád Žukova

Орден Жукова je vojenské vyznamenání, které navazuje na sovětskou tradici řádů pojmenovaných po velkých ruských vojevůdcích.

Řád byl zřízen výnosem prezidenta Ruské federace 9. května 1994 a k prvnímu ocenění 15 lidí došlo 25. dubna 1995.²¹⁸

Podobu Řádu vytvořil moskevský umělec Valerij N. Balabanov. Má podobu čtyřramenného rovnoramenného kříže a pokrývá ho červený smalt. Ve středu se nachází medailon s vyobrazením G. K. Žukova a nápisem „ГЕОРГИЙ ЖУКОВ“, visící na žluté stuze ve středu s ruskou trikolorou (viz obr. příloha YYY.).²¹⁹

Georgij K. Žukov (1896–1974), na jehož počest byl Řád pojmenován, byl významný sovětský maršál, který velkou měrou přispěl k vítězství ve Velké vlastenecké válce.

Řád se uděluje velitelům útvarů a vojenských jednotek za:

- dovednou organizaci a vedení operací vojsk, v jejímž průběhu byla poražena nepřátelská přesila;
- obratný pozemní a vzdušný manévř s cílem obklíčit nepřítele a porazit ho;
- iniciativu a rozhodnost projevenou při volbě místa a času hlavního útoku, které umožnily porazit nepřítele;
- prolomení obranných linií nepřítele a další rozvinutí ofenzívy;
- vytrvalost při odražení nepřátelských leteckých, pozemních a námořních útoků.²²⁰

Dále se Řád uděluje svazům, útvarům a vojenským jednotkám ozbrojených sil Ruské federace za:

- bojové výkony a vyznamenání se v boji za obranu vlasti;
- účast v pozemních a vzdušných operacích, při nichž byl poražen silnější nepřítel;

²¹⁷ „За заслуги перед Отечеством“: кто в списке полных кавалеров ордена? | Люди | Общество | Аргументы и Факты. [cit. 17.03.2023]. Dostupné z: https://aif.ru/society/people/za_zaslugi_pered_otechestvom_kto_v_spiske_47_polnyh_kavalerov_orde_na

²¹⁸ Орден Жукова. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rf/orden-zhukova.php>

²¹⁹ Указ Президента Российской Федерации от 07.09.2010 г. № 1099. In: *Президент России* [online]. 27.02. 2023 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/31716>

²²⁰ Tamtéž.

- odvalu a obětavost projevenou při plnění úkolů bojových akcí;
- vysoké výkony v bojové přípravě vojenskými vzdělávacími institucemi vysokého školství.²²¹

Řád Žukova se nosí na levé straně hrudi za *Řádem Ušakova*.²²²

K roku 2023 byl *Řád Žukova* udělen více jak 100krát, mezi oceněnými jsou Georgij V. Zimin, Georgij N. Zacharov nebo Konstantin G. Kožanov.²²³

5.5 Řád „Za vojenské zásluhy“

Ruský *Орден „За военные заслуги“* je vyznamenání, které bylo zavedeno výnosem prezidenta Ruské federace jako náhrada za *Řád „Za službu vlasti v ozbrojených silách SSSR“*²²⁴ (viz *Řád „Za službu vlasti v ozbrojených silách SSSR“*, str. 48).

Řád „Za vojenské zásluhy“ byl zřízen 2. března 1994 spolu s dvěma dalšími státními vyznamenáními – *Řádem „Za odvalu“* a *Řádem „Za zásluhy vlasti“*. Prvním vyznamenaným se stal 31. 12. 1994 Anatolij A. Romanov za velení skupině federálních sil v Čečensku.²²⁵

Autorem podoby *Řádu* se stal zasloužilý umělec Ruské federace Valerij V. Abramov. Jedná se o osmicípou hvězdu s ruskými trikolorami a ve středu s medailonem se státním znakem Ruska a nápisem „ЗА ВОЕННЫЕ ЗАСЛУГИ“, visící na modro-červené stuze (viz obr. příloha AAAA.).

Na *Řádu* jsou vyobrazeny státní symboly Ruské federace, konkrétně ruská trikolora a státní znak Ruské federace.

Řád „Za vojenské zásluhy“ se uděluje vojenským důstojníkům za:

- udržování vysoké bojové připravenosti vojsk a zajištění obranyschopnosti Ruské federace;
- obratné, iniciativní a rozhodné jednání, odvalu a sebeobětování prokázané v průběhu bojových operací za udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti;
- příkladný výkon při plnění služebních povinností;

²²¹ Tamtéž.

²²² Tamtéž.

²²³ Список награждённых орденом Жукова – Википедия Переиздание // WIKI 2. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/br97E>

²²⁴ Указ Президента Российской Федерации от 02.03.1994 г. № 442. In: *Президент России* [online]. 27. 02. 2023 [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/5595>

²²⁵ ZLOYSTRELOK. Боевые награды Российской Федерации. Орден „За военные заслуги“. In: *Военное обозрение* [online]. 20. 3. 2014 [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://topwar.ru/41756-orden-za-voennye-zaslugi.html>

- úspěchy při posilování mezinárodní vojenské a vojensko-technické spolupráce Ruské federace se zahraničními státy a mezinárodními organizacemi.

Řád „*Za vojenské zásluhy*“ se též uděluje zaměstnancům komplexu obranného průmyslu Ruské federace, vědeckých a výzkumných organizací a státních agentur, za:

- zásluhy při vývoji, výrobě a uvádění do provozu moderní vojenské techniky a výzbroje;
- osobní přínos k realizaci státní vojenské politiky, rozvoj vojenské vědy, posilování obranyschopnosti země a podporu mezivládní vojenské a technické spolupráce.

Řád „*Za vojenské zásluhy*“ se nosí na levé straně hrudi a v přítomnosti jiných řádů Ruské federace se umísťuje za Řád „*Za odvahu*“.²²⁶

K roku 2023 je okolo tisíce nositelů tohoto Řádu, mezi nimi například: konstruktér M. T. Kalašnikov, náčelník generálního štábu ozbrojených sil Ruské federace V. V. Gerasimov, nebo současný významný představitel ministerstva obrany Igor J. Konašenkov.²²⁷

5.6 Řád „*Za odvahu*“

V originále *Орден Мужества* byl zřízen výnosem prezidenta 2. března 1994 spolu s dvěma dalšími řády – Řádem „*Za vojenské služby*“ a Řádem „*Za zásluhy o vlast*“. Prvními oceněnými tímto Řádem se stali v listopadu 1994 Valerij J. Ostapčuk a Valerij P. Afanasjev za obětavou záchranu lidí z paluby motorové lodi „*Jakroma*“, jež se v té době nacházela v nouzi.²²⁸

Za autora podoby Řádu byl vybrán státní mistr heraldiky Ruské federace Georgij V. Vilinbachov. Řád má formu stříbrného rovnoramenného kříže se státním znakem Ruské federace zavěšený na červené stuze s bílými pruhy po stranách (viz obr. příloha BBBB.).²²⁹

Řád v sobě obsahuje symboliku státnosti Ruské federace a návratu k tradičním podobám řádů tvaru křížů.

²²⁶ Указ Президента Российской Федерации от 07.09.2010 г. № 1099. In: *Президент России* [online]. 27.02. 2023 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/31716>

²²⁷ Кавалеры Ордена За военные заслуги. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <http://gosnagrada.ru/orderzavoenzaslugav.htm>

²²⁸ Орден мужества списки награжденных в чечне 1996. Список героев России чеченской войны. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://donschool86.ru/the-verb-form/orden-muzhestva-spiski-nagrazhdennyh-v-chechne-1996-spisok-geroev-rossii.html>

²²⁹ Указ Президента Российской Федерации от 07.09.2010 г. № 1099. In: *Президент России* [online]. 27.02. 2023 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/31716>

Řád se uděluje za prokázanou obětavost a odvahu při ochraně veřejného pořádku, v boji proti trestné činnosti, při záchraně osob v mimořádných situacích i za statečné a rozhodné činy při výkonu vojenské, civilní nebo služební povinnosti v podmínkách ohrožení života.²³⁰

Řád „*Za odvahu*“ se nosí na levé straně hrudi po Řádu *Nachimova*.

Řád „*Za odvahu*“ může být udělen několikrát. Nejvyššího počtu udělení (4) dosáhli Andrej V. Volovikov a Alexej V. Novgorodov.²³¹ K roku 2023 bylo celkově uděleno okolo 1000 Řádů „*Za odvahy*“.²³²

5.7 Další vývoj vojenských řádů v Ruské federaci

Vývoj vojenských řádů v Ruské federaci pokračuje i v 21. století.

27. února 2002 byl zřízen Řád „*Za námořní zásluhy*“ (*Орден „За морские заслуги“*) se symbolikou kotev (viz obr. příloha CCCC.), jenž se udílí za významné skutky v oblasti námořnictva.²³³

Nejvíce řádů do systému vyznamenání Ruská federace přibylo 7. září 2010, kdy byly v nové podobě obnoveny řády Sovětského svazu, které nosily pojmenování po slavných vojevůdcích.

Mezi takové patřil Řád *Alexandra Něvského* (*Орден Александра Невского*), který navazuje na nepřerušenu tradici vyobrazování velkého vojevůdce z 13. století na ruských vyznamenáních (viz obr. příloha DDDD.). Řád se uděluje občanům Ruska za zvláštní osobní zásluhy o vlast při budování státu a vojákům ruské armády za zvlášť významné úspěchy v oblasti vojenství.²³⁴

Dále Řád *Suvorova* (*Орден Суворова*) navazuje na stejnojmenný Řád. Má stejnou symbolikou a téměř nezměněnou podobou (viz obr. příloha EEEE.). Uděluje se za obratnou organizaci operací a vedení skupin vojsk a dovednou organizaci preventivních akcí před eskalací agrese proti Ruské federaci.²³⁵

²³⁰ Tamtéž.

²³¹ Кавалеры Ордена Мужества. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <http://gosnagrada.ru/ordermuzkav.htm>

²³² Льготы и выплаты награжденным Орденом Мужества. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://creditnyi.ru/ligoty-voennye/orden-muzhestva-ligoty-276/>

²³³ Орден „За морские заслуги“. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rf/orden-za-morskije-zaslugi.php>

²³⁴ Орден Александра Невского Российской Федерации. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rf/orden-aleksandra-nevskogo-rossiyskoy-federatsii.php>

²³⁵ Орден Суворова. Российская Федерация. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rf/orden-suvorova-rossiyskaya-federatsiya.php>

Řád Ušakova (Орден Ушакова) navazuje na sovětský *Řád Ušakova* v trochu pozměněné podobě se stejnou symbolikou (viz obr. příloha FFFF.). Uděluje se důstojníkům z řad velitelů námořních formací za obratnou organizaci a vedení bojových operací námořních sil.²³⁶

Řád Kutuzova (Орден Кутузова) je následníkem stejnojmenného sovětského Řádu v téměř nezměněné podobě (viz obr. příloha GGGG.), který se uděluje za obratné vedení a organizaci bojů jednotlivých částí ruské armády velitelům jednotek a jejich zástupcům.

A nakonec *Řád Nachimova (Орден Нахимова)*, který navazuje na stejnojmenný Řád z dob Sovětského svazu se stejnou symbolikou v trochu pozměněné podobě (viz obr. příloha HHHH.). Novodobý *Řád Nachimova* se uděluje důstojníkům námořnictva za úspěchy při přípravě, vedení a podpoře bojových operací námořních sil.²³⁷

K roku 2023 má Ruská federace 12 řádů, jež se udělují za vojenské činy.

²³⁶ Орден Ушакова Российская Федерация. [cit.16.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rf/orden-ushakova-rossiyskaya-federatsiya.php>

²³⁷ Орден Нахимова. [cit. 02.05.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rf/orden-nakhimova.php>

Závěr

V bakalářské práci bylo dosaženo všeho, co bylo předesláno na jejím začátku. Postupně byla popsána jednotlivá období v historii Ruska od Ruského impéria přes Sovětský svaz až po současnou Ruskou federaci. Na začátku byly objasněny základní pojmy. Dále bylo představeno každé sledované období, popsána historie a systém udělovaných vyznamenání s výčtem vojenských řádů. Každý z nich je popsán, je uvedeno, za co se udílel, počet oceněných a charakterizována je i symbolika řádu.

Práce nepřináší nové informace, jelikož o ruských a sovětských vyznamenáních existuje mnoho kvalitně zpracovaných ruských knih, ze kterých je ale většina pouhým výčtem řádů bez kontextu a závěrů. Jejím přínosem je pohled na problematiku z jiného úhlu, konkrétně se zamýšlí nad symbolikou zkoumaných řádů a nad tím, jaký na ni mělo vliv státní zřízení či ideologie v dané době. Podařilo se zjistit, že v období Ruského impéria existovalo nejméně řádů ze všech sledovaných období a jejich symbolika se zaměřovala hlavně na náboženské téma v podobě svatých a tvaru křížů, jak tomu bylo zvykem i v jiných řádových systémech v Evropě. Jednalo se také o období, kdy se celý systém udělování ruských vyznamenání teprve formoval. S nástupem bolševiků a jejich politiky ateismu se vše radikálně změnilo – svaté nahradily podobizny V. I. Lenina a slavných vojevůdců minulosti. Kříže nahradil tvar hvězdy a téměř všechny byly laděné v odstínech rudé. V Sovětského svazu také existovalo nejvíce vojenských řádů, což je spojeno s Velkou vlasteneckou válkou. Systém vyznamenání současné Ruské federace se ukázal, stejně jako v mnohých jiných sférách, jako kombinace imperiálního a sovětského. Po pádu Sovětského svazu se navrátil tvar kříže a zmizely všechny symboly komunismu – V. I. Lenin, hvězdy, srpy, kladiva atd. Navrátily se i nejvyšší imperiální *Řády sv. Ondřeje* a *sv. Jiří* ve své původní podobě a ze sovětských dob zůstaly zachovány řády pojmenované po vojevůdcích, ovšem v trochu pozměněné podobě. Samozřejmě vznikly v tomto období i řády nové, nijak nespojené s minulostí.

Není bez zajímavosti, že ve všech dobách, jež byly v práci popsány, se vyskytoval řád s názvem po slavném vojevůdci Alexandru Něvském. Zřejmě tento velký bojovník se Švédy a německými rytíři nevdal ani jednomu režimu či ideologii a mohlo tak být využito jeho symboliky odvahy a hrdinství.

Bakalářská práce také přináší toto téma do českého prostředí, jelikož v českém jazyce existuje pouze několik málo zdrojů, z nichž je většina pouze o sovětských

vyznamenáních a v současné době se zvětšujícím se zájmem o ruskou vojenskou historii by mohla být českým faleristům i prostým zájemcům přínosem.

Na práci by bylo možné navázat podobnou, jež by se zaměřila ve stejném duchu na ruské a sovětské medaile ve 20. století, kterých je nepřeborné množství a i jejich historie a symbolika zasluhuje pozornost. Pozornost lze zaměřit i na současný vývoj vyznamenání v Ruské federaci, neboť jeho proces ještě není zdaleka ukončen a bude zajímavé jej sledovat v závislosti na nových vojenských konfliktech, do kterých Rusko vstoupilo, vstupuje či bude vstupovat.

Zdroje

Literatura

BALJAZIN, Voldemar Nikolajevič, DUROV, Valerij Alexandrovič. *Samyje znamenityje nagrody Rossii*. Moskva: Veče, 2000. ISBN 5-7838-0684-6.

DANILOV, Andrej Jurijevič. *Rossijskaja faleristika*. Jaroslavl: Ministerstvo obrazovanija Rossijskoj federacii, 2002. ISBN 5-8397-0237-4. Dostupné online na: <http://lib.yar.ru/yarcln/edoc/yarsu/pdf/180600.pdf>

DUROV, Valerij Alexandrovič. *Ordena Rossijskoj imperii*. Moskva: Bělyj gorod, 2002. ISBN 5-7793-0515-3.

GONČAROV, Alexej Ivanovič. *Nagradnaja sistema Rossijskoj federacii*. Moskva: Posev, 2010. ISBN 978-5-85824-198-0.

KOLÁŘ, Milan. *Sovětská a Československá vojenská vyznamenání*. Praha: Magnet, 1974. ISBN 80-206-0839-7.

KUZNĚCOV, Alexej Alexandrovič *Nagrody*. Moskva: Sovremennik, 1998. ISBN 5-270-01639-7.

LOBKOWICZ, František. *Encyklopedie řádů a vyznamenání*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-71-0.

SURŽIK, Dmitrij Viktorijevič. *Nagrody vtoroj mirovoj vojny*. Moskva: Olma Media grup, 2011. ISBN 978-5-373-03798-3.

ŠVANKMAJER, Milan. *Dějiny Ruska*. Praha: Lidové noviny, 1996. ISBN 80-7106-216-2.

Internetové zdroje

ZLOYSTRELOK. Боевые награды Российской Федерации. Орден Святого Апостола Андр Первозванного. In: Военное обозрение [online]. 17.06. 2014 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://topwar.ru/52162-boevye-nagrody-rossijskoj-federacii-orden-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo.html>

ZLOYSTRELOK. Боевые награды Российской Федерации. Орден „За военные заслуги“. In: Военное обозрение [online]. 20. 3. 2014 [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://topwar.ru/41756-orden-za-voennye-zaslugi.html>

„За заслуги перед Отечеством“: кто в списке полных кавалеров ордена? | Люди | Общество | Аргументы и Факты. [cit. 17.03.2023]. Dostupné z:

https://aif.ru/society/people/za_zaslugi_pered_otechestvom_kto_v_spiske_47_polnyh_k_avalero_v_ordena

7 интересных фактов об интернете. [cit. 12.03.2023]. Dostupné z:

<https://cdn.vimeo.tv/embed/?vid=8064ac7d578a1db6e548>

Awards of Russia 1698-1917_Vol.1.pdf [online] [cit. 27.03.2023]. Dostupné z:

https://prussia.online/Data/Book/na/nagradi-rossii-1698-1917/Awards%20of%20Russia%201698-1917_Vol.1.pdf

sv. Simeon a Anna. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <http://catholica.cz/?id=448>

Аллея маршалов открылась в Комсомольске. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z:

<https://todaykhv.ru/news/society/17210/>

Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s05.html>

Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s03.html>

Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s07.html>

Георгиевская страница: Императорский Военный Орден Св. Великомученика и Победоносца Георгия. [cit. 24.03.2023]. Dostupné z:

<http://george-orden.narod.ru/ordgrg.html>

Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s01.html>

Георгиевская страница: Учреждение Орденов и других знаков отличия. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <http://george-orden.narod.ru/statut1892s06.html>

Государственный объединённый музей-заповедник истории Дальнего Востока имени В.К. Арсеньева Орден Ленина и Золотая Звезда Героя СССР. [cit. 27.11.2022]. Dostupné z:

<https://arseniev.org/events/adult/orden-lenina-i-zolotaya-zvezda-geroya-sssr/?fbclid=IwAR2IOXnAM0W4Ki0jQ0hWGO2eyQTzuvdS7CSBKEkAO6znEbbCCU9ZhpPQHwk>

Государственный объединённый музей-заповедник истории Дальнего Востока имени В.К. Арсеньева Орден Славы. [cit. 26.01.2023]. Dostupné z: <https://arseniev.org/orden-slavy/>

Иностранцы награжденные орденом Красной Звезды. [cit. 22.01.2023]. Dostupné z: <https://bibliotekar.ru/3-1-6-orden-krasnoy-zvezdy/25.htm>

Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-svyatogo-stanislava/>

Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-svyatogo-vladimira/>

Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-svyatoy-anny/>

Информационные материалы: Военные награды: Первая мировая война. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://gwar.mil.ru/informations/awards/orden-belogo-orka/>

История орденов. Орден Победа. Самые ценные ордена в истории | Журнал Ярмарки Мастеров. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z:

<https://www.livemaster.ru/topic/3522316-article-istoriya-ordenov-orden-pobeda-samyetsennye-ordena-v-istorii>

Кавалеры Ордена За военные заслуги. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z:

<http://gosnagrada.ru/orderzavoenzaslugkav.htm>

Кавалеры Ордена За заслуги перед Отечеством. [cit. 17.03.2023]. Dostupné z:

<http://gosnagrada.ru/orderzazaslugitechkav.htm>

Кавалеры Ордена Мужества. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z:

<http://gosnagrada.ru/ordermuzkav.htm>

Кавалеры ордена Святого Владимира. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z:

<https://ordenrf.ru/statiy-rossiya/kavalery-ordena-svyatogo-vladimira.php>

Кавалеры ордена Святого Георгия I степени. In: *PUTI-shestvuy* [online] [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <http://safe-rgs.ru/850-kavalery-ordena-svyatogo-georgiya-i-stepeni.html>

Какие награды имел маршал Жуков и за что | Slutsk History | Дзен. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z:

<https://dzen.ru/media/id/59fb1c62248090c1a300ce91/kakie-nagrody-imel-marshal-jukov-i-za-chto-5e6b613daccb296b0c33a9fd>

Кого и за что награждали орденом святого георгия – Русь Матушка. [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <https://eparhia-birsk.ru/traditsiya/kogo-i-za-chto-nagrazhdali-ordenom-svyatogo-georgiya.html>

КРАСНОВ, Александр. Орден Святого апостола Андрея Первозванного в России [online]. 2019 [cit. 19.03.2023]. Dostupné z: <https://yacollectioner.ru/kavalery-ordena-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo/>

КРАСНОВ, Александр. Орден Святого Георгия в Российской Федерации: степени и особенности награждения [online]. 2019 [cit. 24.03.2023]. Dostupné z: <https://yacollectioner.ru/rossijskij-orden-svyatogo-georgiya/>

Кто был абсолютным рекордсменом по награждению орденом Ленина | Territorio mentis | Дзен. [cit. 26.11.2022]. Dostupné z:

<https://dzen.ru/media/id/5e5abdf923f6716bacbc2473/kto-byl-absolutnym-rekordsmenom-po-nagrajdeniiu-ordenom-lenina-5e6f8b946be9d72182ba04ec>

Кто был абсолютным рекордсменом по награждению орденом Ленина. In: Дзен | Блогерская платформа [online] [cit. 27.11.2022]. Dostupné z: <https://dzen.ru/a/Хм-LlGvp1yGCugTs>

Кто был первым кавалером ордена Святого апостола Андрея Первозванного. [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <https://www.pnp.ru/social/kto-byl-pervym-kavalerom-ordena-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo.html>

Льготы и выплаты награжденным Орденом Мужества. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://creditnyi.ru/ligoty-voennye/orden-muzhestva-ligoty-276/>

Наградная система Российской империи. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: https://spravochnick.ru/istoriya_rossii/nagradnaya_sistema_rossiyskoy_imperii/

НОВОСТИ, Р. И. А. Орден Святого апостола Андрея Первозванного. In: *РИА Новости* [online]. 20190329T1528 [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://ria.ru/20190329/1552228514.html>

Об уничтожении сословий и гражданских чинов. [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <https://constitution.garant.ru/history/act1600-1918/5308/>

Октябрьской революции орден: описание, список награжденных, стоимость. In: FB.ru [online]. 23. 08. 2014 [cit. 30.01.2023]. Dostupné z: <https://fb.ru/article/150021/oktyabrskoy-revoljutsii-orden-opisanie-spisok-nagrajdennyih-stoimost>

Орден „За морские заслуги“. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://ordenrf.ru/rf/orden-za-morskie-zaslugi.php>

Орден „За службу Родине в Вооруженных силах СССР“ – Статьи – Газета „Красное знамя“ Киржачского района Владимирской области. [cit. 02.02.2023]. Dostupné z:

<https://kr-znam.ru/articles/media/2020/11/20/orden-za-sluzhbu-rodine-v-vooruzhennyih-silah-sssr/>

Орден „Победа“. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z:

<http://victory.sokolniki.com/rus/History/Decorations/10196.aspx>

Орден АЛЕКСАНДРА НЕВСКОГО – 1. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z:

<http://www.mondvor.narod.ru/ONevsk.html>

Орден Александра Невского Российской Федерации. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z:

<https://ordenrf.ru/rf/orden-aleksandra-nevskogo-rossiyskoj-federatsii.php>

Орден Богдана Хмельницкого в СССР и Украине | Черёмин А.А. Книги по истории. | Дзен. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z: <https://dzen.ru/a/YHu866xIz17Dw5yE>

Орден Богдана Хмельницкого. [cit. 09.03.2023]. Dostupné z:

http://cris9.auers.ru/ussr_hmelnizkiy.htm

Орден Жукова. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z:

<https://ordenrf.ru/rf/orden-zhukova.php>

Орден КРАСНОГО ЗНАМЕНИ – 1. [cit. 23.01.2023]. Dostupné z:

<http://www.mondvor.narod.ru/ORBan.html>

Орден КУТУЗОВА – 1. [cit. 12.02.2023]. Dostupné z:

<http://www.mondvor.narod.ru/OKut.html>

Орден ЛЕНИНА – 1. [cit. 26.11.2022]. Dostupné z:

<http://www.mondvor.narod.ru/OLenin.html>

Орден мужества списки награжденных в чечне 1996. Список героев россии чеченской войны. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://donschool86.ru/the-verb-form/orden-muzhestva-spiski-nagrazhdennyh-v-chechne-1996-spisok-geroev-rossii.html>

Орден Нахимова. [cit. 02.05.2023]. Dostupné z:

<https://ordenrf.ru/rf/orden-nakhimova.php>

Орден НАХИМОВА. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z:

<http://www.mondvor.narod.ru/ONahim.html>

Орден ОКТЯБРЬСКОЙ РЕВОЛЮЦИИ. [cit. 29.01.2023]. Dostupné z:

<http://www.mondvor.narod.ru/OOctRev.html>

Орден Отечественной войны. [cit. 24.01.2023]. Dostupné z:

http://cris9.auers.ru/ussr_otchestvennajvoyna.htm

Орден Святого Андрея Первозванного как династическая награда в России. [cit. 23.03.2023]. Dostupné z:

<https://ordenrf.ru/statiy-rossiya/orden-svyatogo-andreya-pervozvannogo-dinast.php>
Орден Святого апостола Андрея Первозванного. [cit. 12.03.2023]. Dostupné z:
<https://ordenrf.ru/rf/orden-svyatogo-apostola-andreya-pervozvannogo.php>
Орден Святого апостола Андрея Первозванного. [cit. 23.03.2023]. Dostupné z:
<https://ordenrf.ru/rossiya/orden-svyatogo-andreya-pervozvannogo.php>
Орден Святого Георгия (Российская Федерация) – Википедия с видео // WIKI 2.
[cit. 17.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/PrPK3>
Орден Святого Георгия Российской Федерации | это... Что такое Орден Святого
Георгия Российской Федерации? In: Словари и энциклопедии на Академике
[online] [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/285443>
Орден Святой Анны: кому и за что его вручают сегодня. In: Российская газета
[online]. 05.02. 2014 [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://rg.ru/2014/02/05/orden-site.html>
Орден СЛАВЫ – 1. [cit. 26.01.2023]. Dostupné
z: <http://www.mondvor.narod.ru/OSlava.html>
Орден СУВОРОВА – 1. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z:
<http://www.mondvor.narod.ru/OSuvor.html>
Орден Суворова. Российская Федерация. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z:
<https://ordenrf.ru/rf/orden-suvorova-rossiyskaya-federatsiya.php>
Орден Ушакова Российская Федерация. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z:
<https://ordenrf.ru/rf/orden-ushakova-rossiyskaya-federatsiya.php>
Орден УШАКОВА. [cit. 12.02.2023]. Dostupné z:
<http://www.mondvor.narod.ru/OUshak.html>
Ордена и медали СССР история учреждения наград. [cit. 05.03.2023]. Dostupné z:
<https://ordenrf.ru/su/>
Ордена Российской империи и правила их ношения: matveychev_oleg – LiveJournal.
[cit. 21.03.2023]. Dostupné z:
<https://matveychev-oleg.livejournal.com/7967514.html>
Ордена Российской империи: краткий экскурс в историю | Русиздат. [cit.
21.03.2023]. Dostupné z: <http://rusiz.ru/2019/12/10/ordena-rossijskoj-imperii-kratkij-ekskurs-v-istoriyu/>
Орден-Красного-Знамени.pdf [online] [cit. 23.01.2023]. Dostupné z:
<https://1url.cz/Frcvo>

Орденская книжка | это... Что такое Орденская книжка? In: Словари и энциклопедии на Академике [online] [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/ruwiki/667088>

Орденские книжки. [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <http://www.mondvor.narod.ru/SOrdKn.htm>

Павел Степанович Нахимов – биография известного русского адмирала. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/yc0x>

Почему Брежнев лишился своего ордена „Победа“: dombusin – LiveJournal. [cit. 04.12.2022]. Dostupné z: <https://dombusin.livejournal.com/73989.html>

ПОЧТАЛЬОН. Наградная система Советской Армии. In: Военное обозрение [online]. 17. 05. 2012 [cit. 14.03.2023]. Dostupné z: <https://topwar.ru/14329-nagradnaya-sistema-sovetskoj-armii.html>

Правила ношения наград Российской империи – Wiki. Lesta Games. [cit. 23.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/arc1H>

Правила ношения орденов и медалей утвержденные в 1889 году. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: <https://bibliotekar.ru/3-1-3-ordena-i-medali-rossii/64.htm>

Советская Армия. Боевые награды. Часть 3. Орден Красной Звезды. In: Дзен | Блогерская платформа [online] [cit. 22.01.2023]. Dostupné z: <https://dzen.ru/a/Y3nqruN6nRRMIN8g>

Список награждённых орденом Жукова – Википедия Переиздание // WIKI 2. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/br97E>

Суворов Александр Васильевич – биография, личная жизнь и фото. [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/8493/aleksandr-suvorov>

Удостоверение к медали – Карта знаний. [cit. 05.03.2023]. Dostupné z: <https://1url.cz/Lrc0j>

Указ Президента Российской Федерации от 02.03.1994 г. № 442. In: Президент России [online]. 27. 02. 2023 [cit. 13.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/5595>

Указ Президента Российской Федерации от 07.09.2010 г. № 1099. In: Президент России [online]. 27. 02. 2023 [cit. 12.03.2023]. Dostupné z: <http://kremlin.ru/acts/bank/31716>

Установление для кавалерских российских орденов, изд. в 5-й день апреля 1799 года. [cit. 21.03.2023]. Dostupné z: <http://www.raruss.ru/treasure/page2/745-statut-russian-orders.html>

Учреждён орден святого Александра Невского | Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина. [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prlib.ru/history/619280>

Учреждён орден Святой Анны. In: Президентская библиотека имени Б.Н. Ельцина [online] [cit. 26.03.2023]. Dostupné z: <https://www.prlib.ru/history/1853568>

Ушаков Федор Федорович – биография, личная жизнь и фото. [cit. 12.02.2023]. Dostupné z: <https://www.culture.ru/persons/8494/fedor-ushakov>

Цвета пепла и крови. Орден Святого равноапостольного князя Владимира | Читать статьи по истории РФ для школьников и студентов. [cit. 25.03.2023]. Dostupné z: <https://histrf.ru/read/articles/cveta-pepla-i-krovi-orden-svyatogo-ravnoapostolnogo-knyazya-vladimira>

ШУНЯКОВ. Наградная система российской империи в начале XX века. [cit. 16.03.2023]. Dostupné z: <https://creditnyi.ru/ligoty-voennye/orden-muzhestva-ligoty-276/>

Přílohy

- A. Ukázka římských faler.
- B. Historicky první vojenský řád *Řád sv. Ludvíka (Ordre royal et militaire de Saint-Louis)*.
- C. Ukázka rozetových stuh od řádů na uniformě maršála SSSR G. K. Žukova.
- D. Titulní strana „*Předpisů pro ruské řády*“ z roku 1797.
- E. Původní chrám Řádu sv. Ondřeje – chrám Nejsvětější Trojice (fotografie z roku 1903).
- F. Chrám Řádu sv. Ondřeje – chrám Sv. Ondřeje.
- G. Chrám Řádu sv. Jiří – chrám Narození svatého Jana Křtitele.
- H. Chrám Řádu sv. Alexandra Něvského – chrám Nejsvětější Trojice Alexandro-Něvské lávry.
- I. Původní chrám Řádu sv. Vladimíra – chrám Sv. Sofie v Carském Selu.
- J. Chrám Řádu sv. Vladimíra – chrám Knížete Vladimíra.
- K. Chrám Řádu sv. Anny – chrám Spravedlivého Simeona a svaté Anny Prorokyně.
- L. Insignie *Řádu sv. Ondřeje*.
- M. Vyobrazení sv. Ondřeje.
- N. *Řád sv. Jiří I. třídy*.
- O. *Řád sv. Jiří II. třídy*.
- P. *Řád sv. Jiří III. třídy*.
- Q. *Řád sv. Jiří IV. třídy*.
- R. Vyobrazení sv. Jiří.
- S. *Řád sv. Vladimíra I. třídy*.
- T. *Řád sv. Vladimíra II. třídy*.
- U. *Řád sv. Vladimíra III. třídy*.
- V. *Řád sv. Vladimíra IV. třídy*.
- W. Vyobrazení sv. Vladimíra.
- X. *Řád sv. Alexandra Něvského*.
- Y. Vyobrazení sv. Alexandra Něvského.
- Z. *Řád sv. Anny I. třídy*.
- AA. *Řád sv. Anny II. třídy*.
- BB. *Řád sv. Anny III. třídy*.
- CC. *Řád sv. Anny IV. třídy*.

- DD.** Vyobrazení sv. Anny prorokyně.
- EE.** *Řád bílého orla.*
- FF.** Insignie *Řádu sv. Stanislava.*
- GG.** Ukázka „řádové knížky“ 1. typu.
- HH.** Ukázka „řádové knížky“ 11. typu (posledního).
- II.** „Řádová knížka“ k *Řádu vlastenecké války.*
- JJ.** *Řád Lenina* - typ používaný do 40. let.
- KK.** *Řád Lenina* - typ používaný od 40. let.
- LL.** Kresba a fotografie V. I. Lenina, na jejichž základě vznikla podoba *Leninova řádu.*
- MM.** *Řád říjnové revoluce.*
- NN.** Křížník Aurora – symbol Říjnové revoluce.
- OO.** První návrhy *Řádu „Vítězství“.*
- PP.** *Řád „Vítězství“.*
- QQ.** Fotografie Spasské věže, která je takto zobrazena na *Řádu „Vítězství“.*
- RR.** Pamětní deska v moskevském Kremlu (ve Státním kremelském paláci) se jmény všech vyznamenaných *Řádem „Vítězství“.*
- SS.** Busta maršála Sovětského svazu K. K. Rokossovského v „Aleji maršálů, rytířů *Řádu „Vítězství“.*
- TT.** *Řád rudého praporu*, verze od roku 1943.
- UU.** Ukázka vícenásobného udělení *Řádu rudého praporu.*
- VV.** Čestný revoluční rudý prapor Všesvazového ústředního výkonného výboru.
- WW.** *Řád Suvorova* I., II. a III. třídy.
- XX.** Ruský vojevůdce Alexandr Vasiljevič Suvorov (1730–1800).
- YY.** *Řád Ušakova* I. a II. třídy.
- ZZ.** Ruský námořní admirál Fjodor Fjodorovič Ušakov (1745–1817).
- AAA.** *Řád Kutuzova* I., II. a III. třídy.
- BBB.** Ruský vojevůdce Michail Illarionovič kníže Goleniščev-Kutuzov-Smolenskij (1745-1813).
- CCC.** *Řád Nachimova* I. a II. třídy.
- DDD.** Slavný admirál Pavel Stepanovič (1802–1855).
- EEE.** *Řád Bohdana Chmelnického* I., II. a III. třídy.
- FFF.** Kozácký hejtman Bohdan Mychajlovyč Chmelnický (1595–1657).
- GGG.** *Řád Alexandra Něvského.*

- HHH.** *Řád vlastenecké války* I. a II. třídy.
- III.** Fotografie rudoarmějců. Podobná postava se nachází i na *Řádu rudé hvězdy*.
- JJJ.** *Řád rudé hvězdy*.
- KKK.** *Řád „Za službu vlasti v ozbrojených silách SSSR“* I., II. a III. třídy.
- LLL.** *Řád slávy* I., II., III. třídy.
- MMM.** Dokument ke státnímu vyznamenání Ruské federace.
- NNN.** Odznak *Řádu sv. Ondřeje*.
- OOO.** Hvězda *Řádu sv. Ondřeje*.
- PPP.** Řetěz *Řádu sv. Ondřeje* s detaily odznaků.
- QQQ.** *Řád sv. Jiří* I. třídy.
- RRR.** *Řád sv. Jiří* II. třídy.
- SSS.** *Řád sv. Jiří* III. třídy.
- TTT.** *Řád sv. Jiří* IV. třídy.
- UUU.** *Řád „Za zásluhy o vlast“* I. třídy.
- VVV.** *Řád „Za zásluhy o vlast“* II. třídy.
- WWW.** *Řád „Za zásluhy o vlast“* III. třídy.
- XXX.** *Řád „Za zásluhy o vlast“* IV. třídy.
- YYY.** *Řád Žukova*.
- ZZZ.** Marsál Sovětského svazu Georgij Konstantinovič Žukov.
- AAAA.** *Řád „Za vojenské zásluhy“*.
- BBBB.** *Řád „Za odvalu“*.
- CCCC.** *Řád „Za námořní zásluhy“*.
- DDDD.** *Řád Alexandra Něvského*.
- EEEE.** *Řád Suvorova*.
- FFFF.** *Řád Ušakova*.
- GGGG.** *Řád Kutuzova*.
- HHHH.** *Řád Nachimova*.

Obr. příloha A. Ukázka římských faler.

Zdroj: <https://mysteryplanet.com.ar/site/antigua-medalla-de-bronce-con-cabeza-de-medusa-es-encontrada-en-el-sureste-de-turquia/> [cit. 01. 02. 2023].

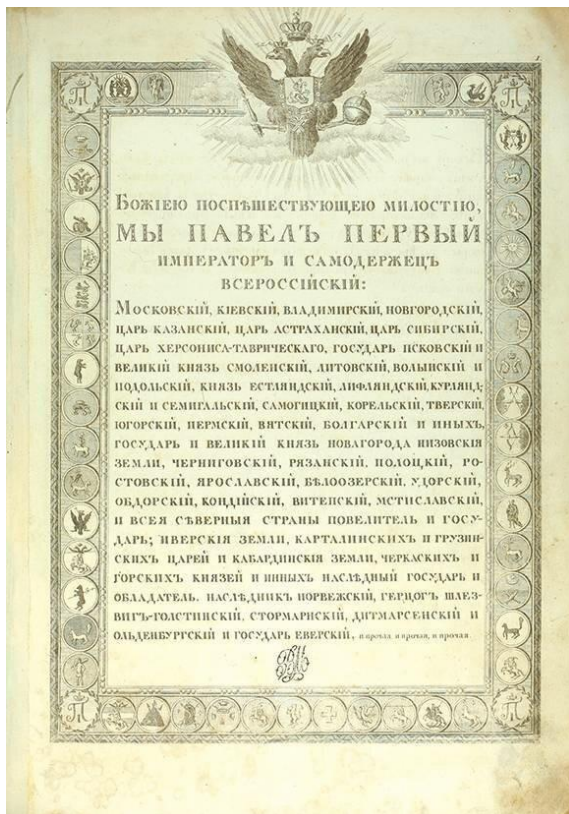
Obr. příloha B. Historicky první vojenský řád Řád sv. Ludvíka (*Ordre royal et militaire de Saint-Louis*).

Zdroj: <https://www.emedals.com/a-french-royal-military-order-of-st-louis-knight-s-class> [cit. 01. 02. 2023].

Obr. příloha C. Ukázka rozetových stuh od řádů na uniformě maršála SSSR G. K. Žukova.

Zdroj: <https://nat.museum-digital.de/singleimage?imagenr=516455&noiif=1> [cit. 01. 02. 2023].

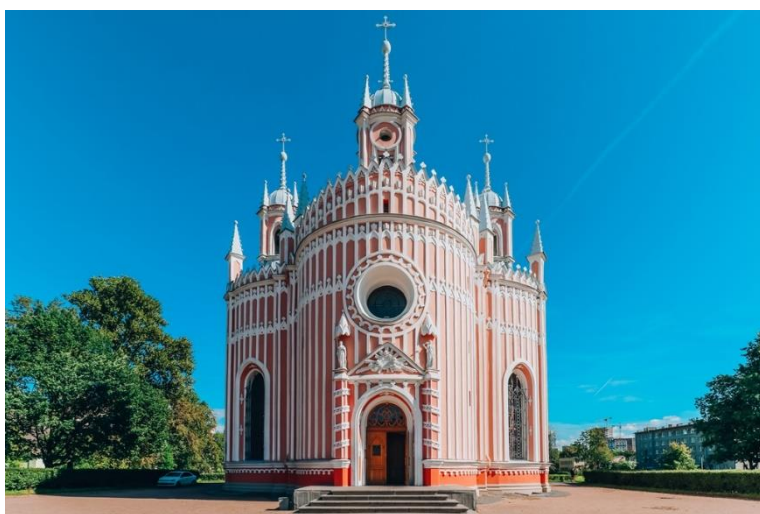
Obr. příloha D. Titulní strana „*Předpisů pro ruské řády*“ z roku 1797.
Zdroj: <https://and110.ucoz.ru/war1/12/asd01.html#1> [cit. 21. 03. 2023].

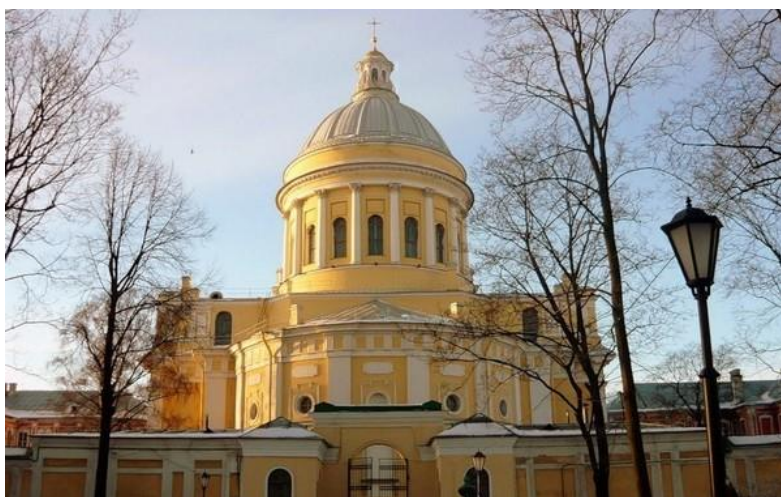
Obr. příloha E. Původní chrám Řádu sv. Ondřeje – chrám Nejsvětější Trojice (fotografie z roku 1903).
Zdroj: <http://globus.aquaviva.ru/troitskiy-sobor-troitse-petrovskiy-sobor-razrushennyy> [cit. 21. 03. 2023].

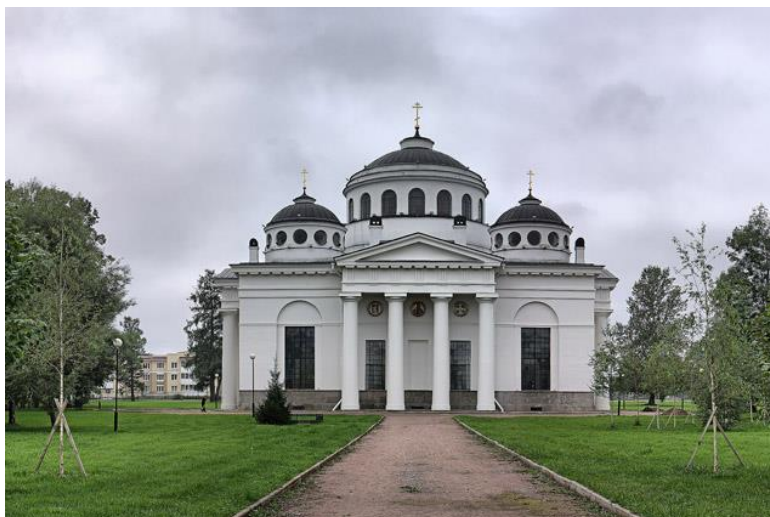
Obr. příloha F. Chrám Řádu sv. Ondřeje – chrám Sv. Ondřeje.
Zdroj: <https://andrew-sobor.ru> [cit. 21. 03. 2023].

Obr. příloha G. Chrám Řádu sv. Jiří – chrám Narození svatého Jana Křtitele.
Zdroj: <https://открытыйгород.рф/kuda-shodit/mesta/chesmenskaya-tserkov/> [cit. 21. 03. 2023].

Obr. příloha H. Chrám Řádu sv. Alexandra Něvského – chrám Nejsvětější Trojice Alexandro-Něvské lávry.
Zdroj: <https://mos-holidays.ru/spb/dostoprimechatelnosti/troickij-sobor-aleksandro-nevskoj-lavry/> [cit. 21. 03. 2023].

Obr. příloha I. Původní chrám Řádu sv. Vladimíra – chrám Sv. Sofie v Carském Selu.
Zdroj: <https://pushkin.spb.ru/encycl/churches/sofiyskiy-sobor-1.html> [cit. 21. 03. 2023].

Obr. příloha J. Chrám Řádu sv. Vladimíra – chrám Knížete Vladimíra.
Zdroj: <https://mos-holidays.ru/spb/dostoprimechatelnosti/knyaz-vladimirskij-sobor/> [cit. 21. 03. 2023].

Obr. příloha K. Chrám Řádu sv. Anny – chrám Spravedlivého Simeona a svaté Anny Prorokyně.
Zdroj: <https://posmotrim.by/article/cerkov-simeona-i-anny-peterburg.html> [cit. 21. 03. 2023].

Obr. příloha L. Insignie Řádu sv. Ondřeje.

Zdroj: <https://fishki.net/1890524-orden-svjatogo-apostola-andreja-pervozvannogo.html> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha M. Vyobrazení sv. Ondřeje.

Zdroj: <https://dzen.ru/a/Y5cTWcfa0SQDIC0j> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha N. Řád sv. Jiří I. třídy.

Zdroj: <https://voenflot.ru/matveev-aleksandr-aleksandrovich/matveev-a-moryaki-georgievskie-kavalery-rossijskoj-imperii-za-sluzhbu-i-hrabrost-prodolzhenie> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha O. Řád sv. Jiří II. třídy.

Zdroj: <https://voenflot.ru/matveev-aleksandr-aleksandrovich/matveev-a-moryaki-georgievskie-kavalery-rossijskoj-imperii-za-sluzhbu-i-hrabrost-prodolzhenie> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha P. Řád sv. Jiří III. třídy.

Zdroj: <https://voenflot.ru/matveev-aleksandr-aleksandrovich/matveev-a-moryaki-georgievskie-kavalery-rossijskoj-imperii-za-sluzhbu-i-hrabrost-prodolzhenie> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha Q. Řád sv. Jiří IV. třídy.

Zdroj: <https://voenflot.ru/matveev-aleksandr-aleksandrovich/matveev-a-moryaki-georgievskie-kavalery-rossijskoj-imperii-za-sluzhbu-i-hrabrost-prodolzhenie> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha R. Vyobrazení sv. Jiří.

Zdroj: <http://hramdorshevo.cerkov.ru/2022/05/06/svyatoj-velikomuchenik-georgij-pobedonosec/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha S. Řád sv. Vladimíra I. třídy.

Zdroj: <https://tainav.mirtesen.ru/blog/43755300965/Samyiy-titulovannyiy-voenachalnik-Rossiyskoy-imperii> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha T. Řád sv. Vladimíra II. třídy.

Zdroj: <http://medalirus.ru/rus-ordena/orden-vladimira-1-2.php/orden-vladimira-4-kapitulnyy.php> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha U. Řád sv. Vladimíra III. třídy.

Zdroj: <https://antikvariat.ru/catalog/ordea/krest-ordena-sv-vladimira-3-y-stepeni-be/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha V. Řád sv. Vladimíra IV. třídy.

Zdroj: <http://www.auction-imperia.ru/wdate.php?i=22828&t=offline> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha W. Vyobrazení sv. Vladimíra.

Zdroj: <https://sib-catholic.ru/28-iyulya-svyatoy-vladimir-kievskiy-pamyat/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha X. Řád sv. Alexandra Něvského.

Zdroj: <https://puzzleit.ru/puzzles/view/17463> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha Y. Vyobrazení sv. Alexandra Něvského.

Zdroj: <https://foto-ram.ru/святой-александр-невский-фото/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha Z. Řád sv. Anny I. třídy.

Zdroj: <http://medalirus.ru/rus-ordena/orden-anny-4.php/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha AA. Řád sv. Anny II. třídy.

Zdroj: <https://veryimportantlot.com/ru/lot/view/svyatoy-anny-orden-krest-3-klass-rossiya-1900-257152> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha BB. Řád sv. Anny III. třídy.

Zdroj: <https://www.vitber.com/lot/54178> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha CC. Řád sv. Anny IV. třídy.

Zdroj: <http://www.auction-imperia.ru/wdate.php?t=offline&i=3045> [cit. 12. 03. 2023].

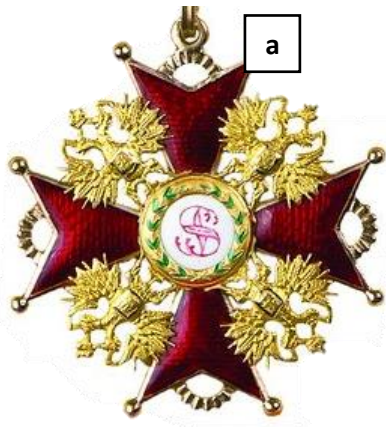
Obr. příloha DD. Vyobrazení sv. Anny prorokyně.

Zdroj: <https://m.ok.ru/group/54722856550418/topic/69528416755730> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha EE. Řád bílého orla.

Zdroj: <https://multiurok.ru/index.php/files/naghrady-dorievoliutionsionnoi-rossii.html> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha FF. Insignie Řádu sv. Stanislava.

Zdroj: <http://www.auction-imperia.ru/wdate.php?t=offline&i=40623> [cit. 12. 03. 2023].

Образовá příloha GG. Ukázka „řádové knížky“ 1. typu.

Zdroj: <http://www.mondvor.narod.ru/SOrdKn1.htm> [cit. 05. 03. 2023].

Образовá příloha HH. Ukázka „řádové knížky“ 11. typu (posledního).

Zdroj: <http://www.mondvor.narod.ru/SOrdKn11.htm> [cit. 05. 03. 2023].

Образová příloha II. „Řádová knížka“ k Řádu vlastenecké války.

Zdroj: <https://pontokot.livejournal.com/301572.html?replyto=622596> [cit. 05. 03. 2023].

Обр. příloha JJ. Řád Lenina - typ používaný do 40. let.

Zdroj: <https://www.valka.cz/Leninuv-rad-t7824> [cit. 27. 11. 2022].

Obr. příloha KK. Řád Lenina - typ používaný od 40. let.
Zdroj: <https://www.valka.cz/Leninuv-rad-t7824> [cit. 27. 11. 2022].

Obr. příloha LL. Kresba a fotografie V. I. Lenina, na jejichž základě vznikla podoba *Leninova řádu*.
Zdroj: <https://arseniev.org/events/adult/orden-lenina-i-zolotaya-zvezda-geroya-sssr/?fbclid=IwAR2I0XnAM0W4Ki0jQ0hWGO2eyQTzuvdS7CSBKEkAO6znEbbCCU9ZhpPQHwk> [cit. 27. 11. 2022].

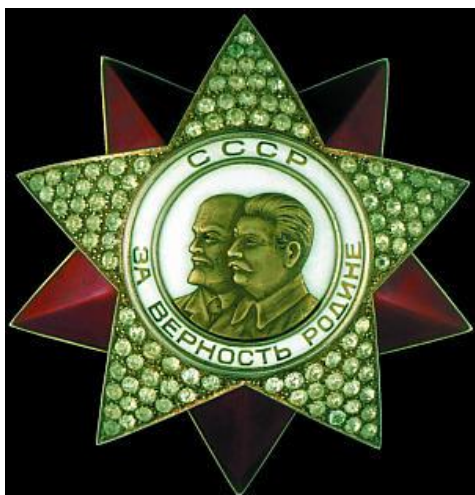
Obr. příloha MM. Řád říjnové revoluce.

Zdroj: <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/orden-oktyabrskoj-revolyucii-nagrada-za-vydayushhiesya-zaslugi-na-puti-k-kommunizmu> [cit. 29. 01. 2023].

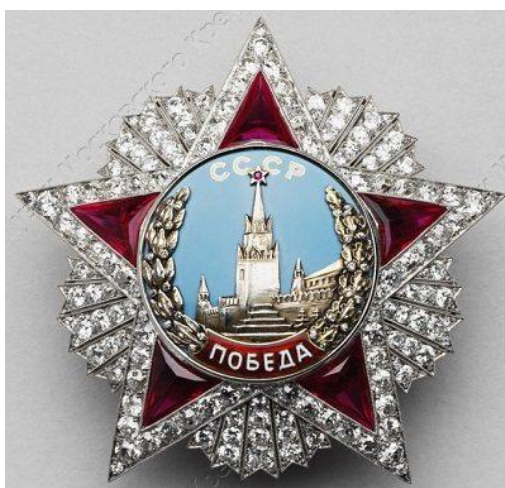
Obr. příloha NN. Křižník Aurora – symbol Říjnové revoluce.

Zdroj: <https://korona-severa.ru/russia/foto-krejsera-avrora-110-foto.html> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha OO. První návrhy Řádu „Vítězství“.

Zdroj: <http://arseniev.org/wp-content/uploads/2021/02/Презентация-Орден-Победы.pdf>
[cit. 27. 11.2022].

Obr. příloha PP. Řád „Vítězství“.

Zdroj: <https://iz.ru/805941/vladislav-krylov/my-provodili-ekspertizu-vruchennogo-brezhnevu-ordena-pobeda> [cit. 27. 11. 2022].

Obr. příloha QQ. Fotografie Spasské věže, která je takto zobrazena na Řádu „Vítězství“.

Zdroj: <https://fotoload.ru/foto/378595/> [cit. 27. 11. 2022].

Obr. příloha RR. Pamětní deska v moskevském Kremlu (ve Státním kremelském paláci) se jmény všech vyznamenaných Řádem „Vítězství“.

Zdroj: <https://leonovvaleri.livejournal.com/263896.html> [cit. 27. 11. 2022].

Obr. příloha SS. Busta maršála Sovětského svazu K. K. Rokossovského v „Aleji maršálů, rytířů Řádu „Vítězství“.

Zdroj: <http://www.komcity.ru/forum/news/?id=65825> [cit. 27. 11. 2022].

Obr. příloha TT. Řád rudého praporu, verze od roku 1943.

Zdroj: <https://www.valka.cz/Rad-rudeho-praporu-t7934> [cit. 23. 01. 2023].

Obr. příloha UU. Ukázka vícenásobného udělení Řádu rudého praporu.

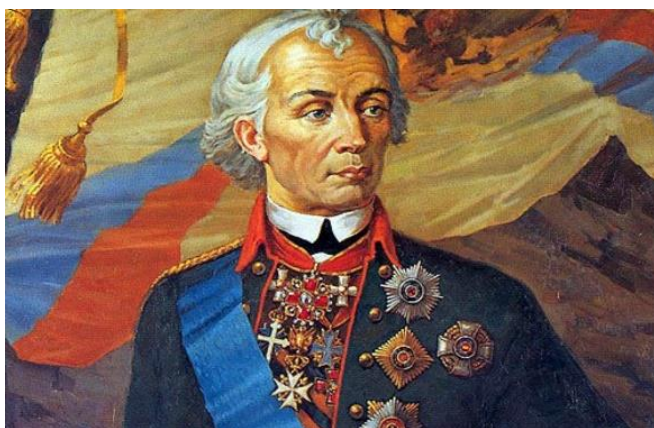
Zdroj: <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/orden-krasnogo-znameni-pioner-v-nagradnoj-sisteme-sovetskogo-soyuza> [cit. 23. 01. 2023].

Obr. příloha VV. Čestný revoluční rudý prapor Vsesvazového ústředního výkonného výboru.
Zdroj: <https://arseniev.org/wp-content/uploads/2020/08/Орден-Красного-Знамени.pdf> [cit. 23. 01. 2023].

Obr. příloha WW. Řád Suvorova I., II. a III. třídy.
Zdroj: https://www.syl.ru/article/198164/new_orden-suvorova-istoriya-za-chto-nagrajdali-ordenom-suvorova [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha XX. Ruský vojevůdce Alexandr Vasiljevič Suvorov (1730–1800).
Zdroj: <https://poembook.ru/poem/2819512-aleksandr--suvorov> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha YY. Řád Ušakova I. a II. třídy.

Zdroj: <https://veryimportantlot.com/ru/news/blog/orden-ushakova-vysshaya-nagrada-dlya-oficerov-flota-voennyx-vremen> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha ZZ. Ruský námořní admirál Fjodor Fjodorovič Ušakov (1745–1817).

Zdroj: <https://cyrillitsa.ru/history/53074-pochemu-admiral-ushakov-stal-svyatym.html> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha AAA. Řád Kutuzova I., II. a III. třídy.

Zdroj: https://www.mccvu.ru/news/armiya/ordena_suvorova_kutuzova_i_aleksandra_nevskogo/ [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha BBB. Ruský vojevůdce Michail Illarionovič kníže Goleniščev-Kutuzov-Smolenskij (1745-1813).

Zdroj: <https://stihi.ru/2022/06/20/3220> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha CCC. Řád Nachimova I. a II. třídy.

Zdroj: <https://topwar.ru/39094-boevye-ordena-i-medali-sovetskogo-soyuza-orden-nachimova.html> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha DDD. Slavný admirál Pavel Stepanovič (1802–1855).

Zdroj: <https://www.calameo.com/books/006525211d6b37e05132c> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha EEE. Řád Bohdana Chmelnického I., II. a III. třídy.

Zdroj: <https://topwar.ru/38817-boevye-ordena-medali-sovetskogo-soyuza-orden-bogdana-hmelnickogo.html> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha FFF. Kozácký hejtman Bohdan Mychajlovyč Chmelnický (1595–1657).

Zdroj: <https://rgnp.ru/hmelnickij-bogdan-mihajlovic-podrobnaa-biografia/> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha GGG. Řád Alexandra Něvského.

Zdroj: <https://1url.cz/arcPG> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha HHH. Řád vlastenecké války I. a II. třídy.

Zdroj: <https://arseniev.org/wp-content/uploads/2020/08/Орден-Красного-Знамени.pdf> [cit. 24. 01. 2023].

Obr. příloha III. Fotografie rudoarmějců. Podobná postava se nachází i na Řádu rudé hvězdy.

Zdroj: <https://www.9111.ru/questions/777777771004876/> [cit. 27. 11. 2022].

Obr. příloha JJJ. Řád rudé hvězdy.

Zdroj: <https://medalww.ru/nagrody-sssr/ordena-sssr/orden-krasnoj-zvezdy/> [cit. 27. 11. 2022].

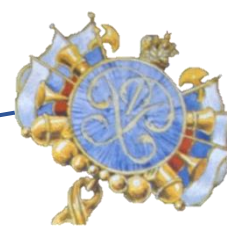
Obr. příloha KKK. Řád „Za službu vlasti v ozbrojených silách SSSR“ I., II. a III. třídy.
 Zdroj: <https://forum.wv2.ru/index.php?showtopic=120813> [cit. 29. 01. 2023].

Obr. příloha LLL. Řád slávy I., II., III. třídy.
 Zdroj: <https://www.akademforum.ru/viewtopic.php?t=9727> [cit. 24. 01. 2023].

Obr. příloha MMM. Dokument ke státnímu vyznamenání Ruské federace.
 Zdroj: <https://evstoliya.com/molochkov-ivan-ivanovich/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha NNN. Odznak Řádu sv. Ondřeje.

Zdroj: <https://vk.com/wall-18181383?day=07122012&offset=2460> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha OOO. Hvězda Řádu sv. Ondřeje.

Zdroj: <https://vk.com/wall-18181383?day=07122012&offset=2460> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha PPP. Řetěz Řádu sv. Ondřeje s detaily odznaků.

Zdroj: <https://orengrad.ru/obshhestvo/oborona-moskvy-orden-andreya-pervozvannogo-runet-i-den-perevodchika/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha QQQ. Řád sv. Jiří I. třídy.

Zdroj: <https://multiurok.ru/index.php/files/priezientatsiia-gieorghiiivskaia-lIENTOCHKA-2.html> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha RRR. Řád sv. Jiří II. třídy.

Zdroj: <https://multiurok.ru/index.php/files/priezientatsiia-gieorghiiivskaia-lIENTOCHKA-2.html>
[cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha SSS. Řád sv. Jiří III. třídy.

Zdroj: <https://multiurok.ru/index.php/files/priezientatsiia-gieorghiiivskaia-lIENTOCHKA-2.html>
[cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha TTT. Řád sv. Jiří IV. třídy.

Zdroj: <https://multiurok.ru/index.php/files/priezientatsiia-gieorghiiivskaia-lientochka-2.html> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha UUU. Řád „Za zásluhy o vlast“ I. třídy.

Zdroj: <https://ukversion.ru/chastnoe-pravo/1832-orden-za-zaslugi-pered-otechestvom.html> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha VVV. Řád „*Za zásluhy o vlast*“ II. třídy.

Zdroj: <https://ukversion.ru/chastnoe-pravo/1832-orden-za-zaslugi-pered-otechestvom.html> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha WWW. Řád „*Za zásluhy o vlast*“ III. třídy.

Zdroj: <https://ukversion.ru/chastnoe-pravo/1832-orden-za-zaslugi-pered-otechestvom.html> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha XXX. Řád „*Za zásluhy o vlast*“ IV. třídy.

Zdroj: <https://ukversion.ru/chastnoe-pravo/1832-orden-za-zaslugi-pered-otechestvom.html> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha YYY. Řád Žukova.

Zdroj: <https://yacollectioner.ru/ordena-i-medali-vs-rf/?msclkid=530e7d99ad3911ec9ac0d059361bbf2c> [cit. 12. 03. 2023].

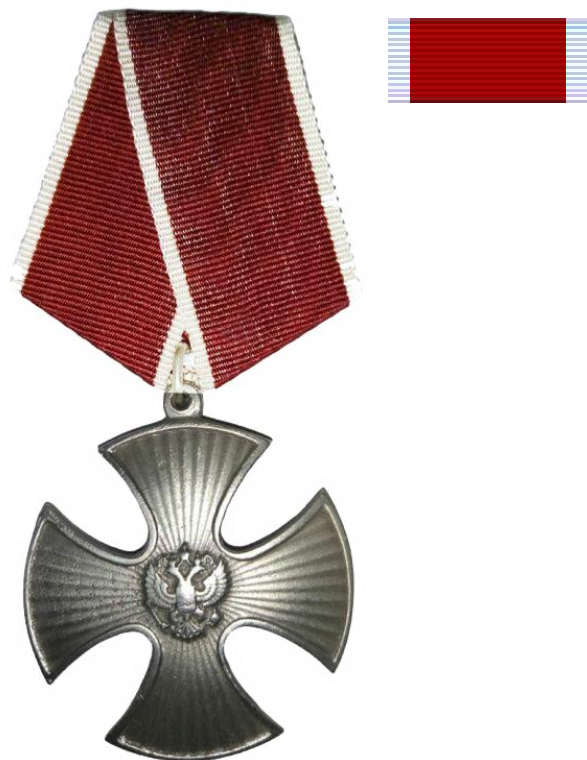
Obr. příloha č. ZZZ. Maršál Sovětského svazu Georgij Konstantinovič Žukov.

Zdroj: <https://newsland.com/post/6552462-ofshor-imeni-zhukova-ili-petra-pervogo> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha AAAA: Řád „Za vojenské zásluhy“.

Zdroj: <https://yacollectioner.ru/orden-za-voennye-zaslugi/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha BBBB. Řád „Za odvahu“.

Zdroj: <http://www.balakhna-btt.ru/life/stati/roman-sergeevich-piskunov/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha CCCC. Řád „Za námořní zásluhy“.

Zdroj: <https://ppt-online.org/332326> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha DDDD. Řád Alexandra Něvského.

Zdroj: <https://tsdbklimovo.ru/?p=12367> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha EEEE. Řád Suvorova.

Zdroj: https://sovsojuz.mirtesen.ru/blog/43090591710/Ordena-Velikoy-Otechestvennoy-voynyi?utm_referrer=mirtesen.ru [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha FFFF. *Řád Ušakova.*

Zdroj: https://vk.com/wall-62346560_813 [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha GGGG. *Řád Kutuzova.*

Zdroj: <https://onagradah.ru/orden-kutuzova-gosnagrady-rf/> [cit. 12. 03. 2023].

Obr. příloha НННН. Řád Nachimova.

Zdroj: [https://wiki.wargaming.net/ru/Файл:Орден_Нахимова_\(РФ\).png](https://wiki.wargaming.net/ru/Файл:Орден_Нахимова_(РФ).png) [cit. 12. 03. 2023].